

SAMEN STERK IN DE BASIS

Meerjarig Beleid Onderwijs & Opvang Tytsjerksteradiel 2020-2024

SAMEN STERK IN DE BASIS

Onze jeugd versterken zodat ze de uitvinders worden van hun eigen toekomst

Yildou de Boer en Petra Wieling
Team Sociaal Domein Beleid
Burgum, 3 maart 2020

VOORWOORD

“Onderwijs is het krachtigste wapen dat we kunnen gebruiken om de wereld te veranderen”

Dit citaat van Nelson Mandela geeft het ongekend grote belang van onderwijs aan voor het welzijn van de samenleving. Want onderwijs is zoveel meer dan alleen het genereren van een bekwaamheid in een bepaald vak of werk. Onderwijs gaat ook over het vormen van een persoonlijkheid en socialisatie in de samenleving. Onderwijs en opvang is daarom niet iets alleen van scholen of de kinderopvangorganisaties. Het is van ons allemaal. Daarom is er gekozen voor de titel “samen sterk in de basis”, waarbij SAMEN met hoofdletters geschreven mag worden. Want dit beleidsplan is een co-creatie met onze strategische partners op het gebied van opvang, onderwijs, jeugd, sport, cultuur, welzijn en zorg. Gezamenlijk hebben we een doel voor ogen: het versterken van onze jeugd zodat ze de uitvinders worden van hun eigen toekomst.

Als gemeente staan we voor uitdagingen als het gaat om onze jeugd. De demografische ontwikkelingen kenmerken zich in onze gemeente door vergrijzing en ontgroening. Leerlingenaantallen en daardoor onderwijs- en opvangaanbod staan onder druk. De gemeente Tytsjerksteradiel wil zich in de komende jaren, samen met de betrokken partners, ieder vanuit zijn eigen rol, inzetten voor het behouden en versterken van de kwaliteit van onderwijs en opvang.

In dit beleidsplan staan de acties die we willen ondernemen om dat voor elkaar te krijgen. Op alle terreinen kunnen we, mede door extra doeluitkeringen van het rijk, extra kwaliteitsimpulsen genereren. Daarnaast willen we extra investeren in laaggeletterdheid, meertaligheid, cultuureducatie, mediawijsheid en sport. We initiëren bovendien initiatieven waarmee we de zelfontwikkeling en het burgerschap van kinderen stimuleren. Ook willen we de in veel gevallen harde (financiële) grenzen tussen onderwijs en zorg poreus maken. Met de samenwerkingspartners willen we initiatieven onderzoeken en pilots starten die ertoe leiden dat kinderen met belemmeringen in hun ontwikkeling en een speciale ondersteuningsbehoefte daarvoor dicht bij huis, onderwijs en zorg op maat kunnen krijgen.

Samen, daar draait het om in dit beleidsplan; samen voor de jeugd, samen voor goed onderwijs en kinderopvang, samen voor de toekomst van onze gemeente Tytsjerksteradiel:

Samen voor de uitvinders van morgen!

Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Tytsjerksteradiel,

Andries Bouwman
Wethouder Onderwijs

SAMENVATTING

Voor u ligt het nieuwe gemeentelijke beleidsplan onderwijs en opvang 2020-2024: "Samen sterk in de Basis."

Aanleiding voor nieuwe beleidsnotitie

De aanleiding voor het schrijven van dit plan is het aflopen van de bestaande kadernotitie "Diel-Nimme" per 1 augustus 2020. Diel-Nimme heeft de afgelopen vier jaar goede dienst gedaan als richtlijn voor het gemeentelijke onderwijs- en opvangbeleid. De rol van de gemeente om te verbinden, samen te brengen, te stimuleren en te faciliteren wordt in dit beleidsplan "Samen sterk in de basis" voortgezet en waar nodig versterkt. De ontwikkelingen die we in de afgelopen periode in de vorm van projectmatig werken in gang hebben gezet en die succesvol zijn gebleken, maken we deels structureel in de nieuwe beleidsperiode. Daarbovenop zijn nieuwe ambities voor de komende vier jaar opgenomen in het plan. In deze samenvatting wordt in grote lijnen beschreven waar we met onze partners naar toe willen werken in de komende periode. Aansluitend op deze samenvatting gaan we uitgebreider in op het beleid voor de komende vier jaren.

Afstemming met het werkveld

De totstandkoming van dit gemeentelijke beleidsplan is in nauwe samenwerking gegaan met onze professionele samenwerkingspartners: voorschoolse opvang, primair onderwijs, voortgezet onderwijs, Kearn en GGD. Op initiatief van de gemeente zijn er een aantal bijeenkomsten georganiseerd voor een brede vertegenwoordiging van genoemde professionele partners, die allen werken voor en met de kinderen en jongeren van 0-18 jaar in Tytsjerksteradiel. Op deze bijeenkomsten is informatie en inhoud voor toekomstige samenwerking uitgewisseld en verzameld. Met veel energie en betrokkenheid van de partners zijn er contouren geschetst. Deze notitie is dan ook het product van een constructieve samenwerking met als rode draad: onze jeugd versterken zodat ze de uitvinder worden van hun eigen toekomst.

Wettelijke verantwoordelijkheid gemeente voor onderwijs en opvang

Voordat we in deze samenvatting nader ingaan op de ontwikkelingen voor de komende vier jaren, schetsen we nog even het kader voor wat betreft de wettelijke verantwoordelijkheid van de gemeente voor onderwijs en opvang.

De verantwoordelijkheid en bevoegdheid met betrekking tot de inhoudelijke invulling van opvang en onderwijs is nadrukkelijk voorbehouden aan de kinderopvangorganisaties en het primair en voortgezet onderwijs zelf. De gemeente heeft hierin niet de rol van (school)bestuur. De rol van de gemeente is om te verbinden, samen te brengen, te stimuleren en te faciliteren.

De gemeente heeft op een aantal terreinen van onderwijs en opvang een wettelijke taak, nl.:

1. Onderwijsachterstandenbeleid en Voorschoolse Educatie en doorgaande lijn naar Vroegschoolse Educatie (VVE):
Het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden in de Nederlandse taal, het voorkomen van segregatie en het bevorderen van integratie.
2. Leerplicht en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) voorkoming voortijdig schoolverlaten:
Toezicht houden op de naleving van de Leerplichtwet
3. Leerlingenvervoer:
Aanbieden van leerlingenvervoer als blijkt dat een kind niet zelfstandig naar school kan door ziekte, een handicap of gedragsproblemen.
4. Onderwijshuisvesting:
Gemeenten zijn verantwoordelijk voor bekostiging van (vervangende) nieuwbouw en uitbreiding van scholen.

5. Verwijsindex:

Het gebruik van de verwijsindex in de kinderopvang en het onderwijs heeft de aandacht van de kinderopvang en de scholen en zorgpartners, maar valt onder de jeugdwet. Om deze reden is het wel aandachtsgebied in het werkveld maar is het niet opgenomen in dit meerjarenbeleidsplan.

Deze beleidsnotitie omvat een uitwerking van het eerste punt: Onderwijsachterstandenbeleid en Voorschoolse Educatie, inclusief de doorgaande lijn opvang-primair onderwijs- voortgezet onderwijs.

Speerpunten voor onze jeugd: kwalificatie, persoonsvorming en socialisatie

De gemeente Tytsjerksteradiel wil zich in de komende jaren, samen met de betrokken partners, ieder vanuit zijn eigen rol, inzetten voor het behouden en versterken van de kwaliteit van onderwijs en opvang. We initiëren bovendien initiatieven waarmee we de zelfontwikkeling en het burgerschap van kinderen stimuleren.

Het perspectief van waaruit we in Tytsjerksteradiel al werkten en wat we willen vasthouden, is terug te vinden in de drieslag van Gert Biesta. In zijn didactische ontwikkeling staan kwalificatie, persoonsvorming en socialisatie centraal.

1. Bij de kwalificatie gaat het om overdragen en verwerven van kennis, vaardigheden en een lerende houding.
2. Persoonsvorming gaat over persoonlijke competenties, eigenheid, vrijheid, authentiek handelen en verantwoordelijkheid die daarmee gepaard gaat.
3. Socialisatie gaat over zich verhouden tot de wereld, de eigen cultuur en die van anderen, tradities en innovaties.

Deze beleidsambitie vertaalt zich naar een drietal terreinen, namelijk:

1. Integrale ontwikkeling 0-18 jaar
2. Leerrijke omgeving
3. Verbinding onderwijs met jeugdzorg

Integrale ontwikkeling 0-18 jaar

a. De eerste 1000 dagen van een kind: -9 maanden tot 2 jaar

De eerste 1000 dagen van een kind zijn cruciaal voor de ontwikkeling. Een goede ontwikkeling van onze kinderen begint al vanaf -9 maanden. Wij willen de kinderen in Tytsjerksteradiel de best mogelijke start geven, zodat ze zich optimaal kunnen ontwikkelen. Met het landelijke actieprogramma "Kansrijke Start" slaan we samen met onze coalitiepartners (o.a. verloskundigen, GGD, kraamzorgorganisaties, ziekenhuizen en kinderopvang) de handen ineen om de kinderen van vandaag en morgen een betere kans te bieden.

b. Ontwikkeling kind 2-4 jaar

Vanaf de leeftijd van 2 jaar gaan de meeste kinderen in Tytsjerksteradiel naar de reguliere peuteropvang. De gemeente ziet dat een ontwikkelingsgericht aanbod voor peuters belangrijk is voor een goede start in het basisonderwijs. Om die reden gaan we de reguliere peuteropvang vanaf 1 augustus een kwaliteitsimpuls geven door het aantal uren per week van 7 te verhogen naar 8 (2 dagdelen van 4 uur). Voor ouders die geen recht hebben op Kinderopvang Toeslag vergoedt de gemeente de kosten. Ouders met recht op Kinderopvang Toeslag moeten de kosten van de peuteropvang uit de Kinderopvang Toeslag betalen. De Kinderopvang Toeslag is niet toereikend voor de kosten van de peuteropvang. In het kader van het creëren

van een gelijk speelveld, komt de gemeente deze groep ouders tegemoet door het verstrekken van een extra bijdrage. Dit is huidig beleid en willen we continueren.

Sommige kinderen, ook wel 'doelgroepkinderen' genoemd, hebben extra zorg en ondersteuning nodig om zich beter voor te kunnen bereiden op de basisschool. Aan de hand van een aantal objectieve criteria beoordeelt de jeugdverpleegkundige op het consultatiebureau of er sprake is van een 'doelgroepkind'. Deze groep kinderen gaat in plaats van de gebruikelijke 2 dagdelen, 4 dagdelen per week naar de VE-peuteropvang. Deze peuteropvang biedt Voorschoolse Educatie aan de hand van een educatief programma, gericht op: taalontwikkeling, beginnende rekenvaardigheid, de motorische ontwikkeling en de sociaal-emotionele ontwikkeling. Met ingang van 1 augustus 2020 wordt het aantal uren op de VE-peuteropvang verhoogd van 14 uur per week naar 16 uur per week (4 dagdelen van 4 uur). De gemeente vindt het belangrijk dat alle 'doelgroepkinderen' 4 dagdelen per week naar de VE-peuteropvang kunnen gaan. Daarom vergoedt de gemeente uit de doeluitkering voor alle 'doelgroepkinderen' het 3^e en 4^e dagdeel, ongeacht het feit of de ouders al dan niet recht hebben op Kinderopvang Toeslag. Overigens hecht de gemeente veel waarde aan een heterogene samenstelling van de peuteropvang groepen. Dit is beter voor de ontwikkeling en integratie van kinderen. In VE-groepen zitten dus zowel reguliere peuters als 'doelgroep' peuters.

Maar de gemeente doet meer voor de ontwikkeling van de kinderen in de leeftijds categorie 2-4 jaar. Al enkele jaren zet de gemeente VVE-zorgcoördinatoren in op de (VE-)peuteropvang en kinderdagopvang. Deze coördinatoren coachen de pedagogisch medewerkers en leerkrachten wanneer er zorgen zijn rondom een kind, doen observaties, maar hebben ook gesprekken met ouders. In 2018 is de inzet van de VVE-zorgcoördinatoren geëvalueerd. Uit deze evaluatie is gebleken dat ze een toegevoegde waarde hebben, maar dat het aantal uren waarbinnen ondersteuning geboden kan worden te weinig is. De gemeente doet een extra kwaliteitsimpuls door het aantal uren, die de VVE-zorgcoördinatoren tot hun beschikking hebben te verhogen per 1 augustus 2020. Daarnaast doet de gemeente een extra kwaliteitsimpuls door het aantal uren van de Hbo'ers die werkzaam zijn op de peuteropvang uit te breiden met 10 uur per jaar per 'doelgroepkind'. Deze urenuitbreiding biedt meer tijd en ruimte voor het optimaliseren van het overleg tussen VE-peuteropvang en onderwijs.

Met ingang van 1 augustus 2020 wordt ook een extra investering gedaan in de peuteropvang op het AZC. Peuters op het AZC gaan nu 2 dagdelen per week naar de peuteropvang. Met ingang van 1 augustus 2020 gaat elke peuter op het AZC 4 dagdelen per week naar de peuteropvang. Daarnaast start op de AZC peuteropvang in samenwerking met de bibliotheek een pilot taalontwikkeling voor anderstaligen.

c. Het jonge kind op de basisschool

Vanaf de leeftijd van 4 jaar gaat een kind naar de basisschool. Voor een soepele overgang van de voorschoolse periode naar de basisschool is een goede doorgaande lijn van belang. Hierover zijn afspraken gemaakt tussen de voorscholen en de basisscholen. De gemeente hecht voor het kind aan een goede doorgaande ontwikkelingslijn en gaat daarom per 1 augustus 2020 een extra kwaliteitsimpuls doen. Voor scholen, peuteropvang en/of kinderdagopvang die willen samenwerken aan een stevige doorgaande lijn, gaat de gemeente per peuter- of kinderdagopvanglocatie 10 overleguren per jaar faciliteren. Binnen de kinderopvang bestaan geen 'niet-groep gebonden' uren wat een goed overleg en effectieve afstemming belemmert. Met deze extra kwaliteitsimpuls wil de gemeente dit verbeteren.

d. Ontwikkeling kind 7-12 jaar

Voor kinderen in het primair onderwijs van 7 jaar en ouder gaat de gemeente samen met de ketenpartners investeren in een rijke ontwikkelomgeving. Met betrekking tot de inhoudelijke ontwikkeling is voor de

gemeente geen wettelijke taak vastgelegd. Wel zien we onszelf in een stimulerende en faciliterende rol waar het gaat om het creëren van netwerken die ertoe bijdragen dat kinderen de wereld om hen heen en wat deze hen te bieden heeft goed leren kennen. Tot deze doelgroep behoren ook de kinderen die op de asielzoekersschool Papilio zitten en uitstromen naar andere basisscholen in de gemeente. Met ingang van 1 augustus 2020 doet de gemeente voor deze doelgroep een extra kwaliteitsimpuls door subsidie te verstrekken voor de inzet van de coördinator NT2 op Papilio die alle scholen ondersteunt wanneer deze leerlingen naar de reguliere scholen gaan.

e. Overgang Primair Onderwijs (PO) – Voorgezet Onderwijs (VO)

Om de doorgaande lijn van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs te optimaliseren zijn er verschillende initiatieven. Zo bestaat er het overleg Basisonderwijs – Voortgezet onderwijs (BAVO) tussen OSG Singelland en de openbare basisscholen voor primair onderwijs en de Mr. Frankeskoalle. Tussen de PCBO scholen voor het primair onderwijs en CSG Liudger is er het POVO-overleg. In beide overleggen komen directeuren van scholen en groepsleerkrachten van groep 8 bij elkaar om de doorgaande lijn PO-VO zoveel mogelijk af te stemmen. Ook op activiteitsniveau vinden er veel vormen van samenwerking plaats tussen het primair en voortgezet onderwijs. Schoolbesturen hebben de verantwoordelijkheid om de ouders zo volledig mogelijk te informeren over de mogelijkheden wat betreft het VO. De gemeente heeft hierin niet de regie.

f. Voortgezet Onderwijs: de leerling van 12 jaar en ouder

Er zijn verschillende mogelijkheden om voortgezet onderwijs te volgen in Tytsjerksteradiel. Van oudsher zijn CSG Liudger en OSG Singelland in de gemeente gevestigd. Enkele jaren geleden is daar het Tjalling Koopmans College bij gekomen. De scholen kunnen niet alle vormen van onderwijs op alle niveaus aanbieden. Daarvoor is het leerlingenaantal te klein en het aanbod in omliggende gemeentes te groot. Er moeten keuzes worden gemaakt. De HAVO TOP, het 4de en 5de leerjaar van de HAVO, is een samenwerking tussen CSG Liudger en OSG Singelland. Deze HAVO TOP is kwetsbaar. Het gebouw waarin deze is gevestigd, is beperkt bezet wegens krimp van leerlingen. Totaal 175 leerlingen maken gebruik van de HAVO TOP. De vraag die leeft bij beide scholen is wat de ondergrens is om nog goed onderwijs te kunnen garanderen. Deze vraag en het in beeld brengen wat er nodig is om deze HAVO TOP te versterken wordt in eerste instantie door schoolbesturen en hun directies onderzocht. De gemeente sluit waar dat kan aan. De expliciete wens van de gemeente is om de HAVO TOP te behouden voor leerlingen in Tytsjerksteradiel.

Tytsjerksteradiel telt veel ondernemers, veelal met een technische- of zorgachtergrond. Voor VMBO basis- en kader beroepsgericht onderwijs is in Tytsjerksteradiel alleen de mogelijkheid om in de onderbouw lessen te volgen. De gemeente wil graag samen met de schoolbesturen onderzoeken of er mogelijkheden zijn om samen met ondernemers in de gemeente het op het praktijkgerichte onderwijs vorm en inhoud te geven, bijvoorbeeld door het aanbieden van goede stageplakken. Dit is in de lijn van de Regiodeal en kan ondernemerschapsonderwijs een impuls geven.

Leerrijke omgeving

Samen met de partners in het Strategisch Platform Jeugd heeft de gemeente de ambitie om kinderen in Tytsjerksteradiel in hun basis te versterken. Ieder vanuit de eigen rol. Zodat kinderen leren hoe ze keuzes kunnen maken in wat de wereld te bieden heeft. Dit vraagt om een leerrijke omgeving. Als gemeente kiezen we speerpunten om deze leerrijke omgeving te voeden en ons netwerk in te zetten. Onderwerpen die we van belang vinden zijn: (meertalige) taalontwikkeling, doorgaande lijn wetenschap en technologie, dyslexie en dyscalculie, laaggeletterdheid en brede talentontwikkeling waaronder sport en gezondheid en cultuureducatie.

A. Taalontwikkeling

Friese taal en cultuur

Meertalig opgroeien is voor de kinderen in Tytsjerksteradiel vanzelfsprekend: overal om hen heen horen de kinderen Fries en Nederlands. De gemeente vindt aandacht voor meertalig onderwijs en het Fries belangrijk. Dit laatste staat ook verwoord in het "Beleidsplan Frysk Tytsjerksteradiel 2017-2021". Uit de gesprekken die we hebben gehad met de onderwijspartners blijkt dat er aandacht is voor het Fries binnen de scholen. Dit wordt door de provincie ondersteund. Ook binnen de voorschoolse opvang wordt op de meeste locaties Nederlands en Fries, veelal in combinatie, aangeboden. Het gebruik van het Fries in de kinderopvang wordt door de provincie gestimuleerd met de certificering van de Stichting Frysktalige Berne-Opvang en de daarmee hangende subsidies. De ketenpartners geven aan dat er geen verdere financiële investering vanuit de gemeente nodig is. Scholen geven aan dat zij zelf verantwoordelijk zijn voor het inhoudelijk vorm geven van Fries- en meertalig onderwijs. Wel wordt dit onderwerp jaarlijks geagendeerd voor het overleg Strategisch Platform Jeugd. Bij de ontwikkeling van een nieuw beleidsplan Frysk vanaf 2021 wordt de voorschoolse opvang en het onderwijs betrokken.

Nederlands, Engels, ruimte voor moedertalen

Na hun middelbareschooltijd zal een deel van de kinderen naar andere delen van Nederland vertrekken of zelfs naar het buitenland voor een vervolgstudie of werk. Een gedegen beheersing van de Nederlandse taal in de eerste plaats en een goede kennis van het Engels in de tweede plaats zien we als een sterke basis om als wereldburger te participeren. Certificering voor drietaligheid ambieert de gemeente, maar schoolbestuur en schooldirecties maken de keuze. Meertaligheid wordt jaarlijks geagendeerd voor het Strategisch Platform Jeugd. Er wordt een budget gereserveerd voor hieruit voortkomende acties of projecten.

Taalontwikkeling in het Voortgezet Onderwijs

In onze samenleving die steeds meer digitaliseert, is het een uitdaging om leerlingen in het voortgezet onderwijs te interesseren voor lezen. Juist lezen is belangrijk voor een goede taalontwikkeling. Om het leesplezier op een boeiende manier te stimuleren gaan CSG Liudger en OSG Singelland (opnieuw) het Schrijversfestival initiëren en organiseren. Daarnaast wil de gemeente samen met de Bibliotheek in het VMBO een pilot starten met de Bibliotheek op School. Het doel hiervan is om lezen dichtbij te brengen en het leesplezier te bevorderen.

Laaggeletterdheid Opvang en School (LOS)

In onze samenleving worden mensen geconfronteerd met veel en complexe informatieverwerking. Het is nodig om deze informatie goed te kunnen begrijpen, om actief en effectief te kunnen handelen in de persoonlijke en maatschappelijke omgeving. Toereikende geletterdheid is daarvoor in toenemende mate een voorwaarde. Organisaties voor voorschoolse educatie en scholen en de consultatiebureaus zijn belangrijke vindplaatsen waar het gaat om laaggeletterdheid van ouders. In samenwerking met o.a. Stichting Lezen en Schrijven en de bibliotheek willen we deskundigheidsbevordering op het herkennen en signaleren van laaggeletterdheid stimuleren.

Vanaf 1 augustus 2020 gaan we starten met de inzet van een BoekStartcoach op de consultatiebureaus in Hurdegaryp en Burgum. De BoekStartcoach gaat op het consultatiebureau met ouders in gesprek over het belang van voorlezen aan hele jonge kinderen. Het BoekStartkoffertje van de bibliotheek sluit ook aan bij het bevorderen van het leesplezier.

In de voorschoolse periode gaan we vanaf 1 augustus 2020 investeren in BoekStart. BoekStart is een leesbevorderingsprogramma gericht op voorlezen, digitale prentenboeken en het betrekken van ouders om zo het voorlezen thuis te stimuleren.

Daarnaast gaan we investeren in taalontwikkeling, leesbevordering en digitale geletterdheid op alle basisscholen door middel van het project de Bibliotheek op school (dBos). DBos verbetert de leesvaardigheid van kinderen en bevordert het leesplezier.

Bij de inzet van deze programma's ontstaat er een doorlopende lijn.

Dyslexie en dyscalculie

Het percentage kinderen dat een diagnose dyslexie krijgt is hoog in Tytsjerksteradiel. In de komende planperiode wordt onderzocht wat hiervan de oorzaak is en hoe dit kan worden teruggebracht met ondersteuning en interventies in het onderwijs. Hiervoor ligt in eerste instantie een belangrijke taak bij de voorschoolse voorzieningen en scholen zelf. De gemeente gaat een financiële bijdrage leveren aan schoolbesturen voor het invoeren van preventieve en effectieve interventies met betrekking tot dyslexie en dyscalculie voor 3 tot 7-jarigen. De gemeente wil hiermee bereiken dat er een omvorming plaats vindt naar preventief beleid in plaats van achteraf interveniëren.

Mediawijsheid

Dit onderwerp maakt onderdeel uit van dBos.

B. Wetenschap en technologie in een doorgaande lijn

In Friesland in het algemeen en zeker ook in Tytsjerksteradiel werkt en studeert een groot deel van de populatie in een technische richting. Met de ketenpartners wil de gemeente graag in gesprek (blijven) over wat er nodig is om de technische ontwikkeling bij kinderen te stimuleren. De gemeente wil aansluiten bij bestaande initiatieven, beleidswensen en initiatieven in de regio. Er zijn in de gemeente Tytsjerksteradiel al mooie initiatieven, zoals de Talentenwerkplaats, de Technetkring Tytsjerksteradiel en KennisLabNOF. Het onderwerp wetenschap en technologie staat jaarlijks op de agenda van het Strategisch Platform Jeugd. Daarnaast gaat de gemeente onderzoeken op welke manier goed aangesloten kan worden bij de Regiodeal, met inachtneming van het project Sterk Techniek Onderwijs Zuidoost, waar CSG Liudger en OSG Singelland bij zijn aangesloten.

C. Brede talentontwikkeling

Sport en Gezondheid 0-18 jaar

Aan de samenwerking op het gebied van sport en gezondheid ligt het document "Werkplan bewegen en gezondheid basisonderwijs Tytsjerksteradiel" ten grondslag. In dit document staat verwoord hoe in samenwerking tussen schoolbesturen, GGD en gemeente beweging en gezonde leefstijl worden gestimuleerd. Jongeren op gezond gewicht (JOGG) en High Five maken hiervan onderdeel uit. Ook de kinderopvangorganisaties zijn partners in het JOGG programma.

Cultuureducatie 0-18 jaar

De gemeente faciliteert, via het eigen cultuurbeleid, muzikeducatie op de scholen. Daarnaast nemen de scholen in Tytsjerksteradiel deel aan het provinciale programma "Kultuuredukaasje mei Kwaliteit2" via Keunstwurk. Dit geeft scholen de mogelijkheid om cultuuronderwijs op te nemen in hun curriculum. Kinderopvangorganisaties maken geen onderdeel uit van dit programma. Dit geldt voor zowel de leeftijdscategorie 0-4 jaar als ook voor de buitenschoolse opvang. De gemeente vindt het voor de brede talentontwikkeling van de jeugd belangrijk om te investeren in cultuur educatieve activiteiten en reserveert hiervoor vanuit het gemeentelijke onderwijs en opvangbudget een bedrag.

Inspelen op actuele ontwikkelingen

Er zijn altijd ontwikkelingen die interessant kunnen zijn voor het onderwijs- en voorschoolse opvang die we nu nog niet kunnen voorzien. Om op actuele onderwerpen te kunnen inspelen wordt een vrij beschikbaar budget opgenomen in de begroting van dit meerjarenbeleidsplan.

Verbinding onderwijs en jeugdzorg

De verbinding tussen jeugdzorg en onderwijs wordt steeds nadrukkelijker zichtbaar. Afstemming tussen partijen is niet langer gewenst maar noodzakelijk. Loskomen van de eilanden, over de grenzen van budgetten heen kijken en kijken waar mooie initiatieven tussen jeugdzorg en onderwijs kunnen worden gerealiseerd. Momenteel wordt in Tytsjerksteradiel onderzocht of het mogelijk is om binnen de gemeentegrenzen een klas voor kinderen in de basisschoolleeftijd te realiseren voor kinderen met een autismespectrumstoornis (ASS). Ook wordt de wens van de scholen om gebiedsteammedewerkers binnen de school te positioneren nader verkend. Onderwijs en jeugdhulp vallen onder verschillende wetten en ministeries. Organisaties hebben daardoor te maken met verschillende geldstromen. Wil je nieuwe initiatieven kunnen ontwikkelen, dan is het belangrijk dat de budgetten voor onderwijs (via lumpsumfinanciering) en jeugdhulp (uit budget gemeente) "poreuze" randen hebben. Daarmee wordt bedoeld dat je delen van de verschillende budgetten samenvoegt. Dat kan op verschillende manieren. Het uitgangspunt is normaliseren, in gesprek zijn en blijven met elkaar, omgaan met problemen en oplossingsgericht handelen. Deze planperiode gebruiken we om met de samenwerkingspartners initiatieven te onderzoeken, in gesprek te zijn en pilots te starten die ertoe leiden dat kinderen met belemmeringen in hun ontwikkeling en een speciale ondersteuningsbehoefte daarvoor dicht bij huis, onderwijs en zorg op maat kunnen krijgen.

Hierboven zijn de ambities van de gemeente en de investeringen in de voorschoolse periode en het onderwijs in de komende vier jaren samengevat. Voor een meer uitgebreide toelichting, met alle daarbij behorende acties, wordt verwezen naar de hiernavolgende pagina's.

INHOUD

1. INLEIDING	12
1.1 Situatie Tytsjerksteradiel	12
2. INTEGRALE ONTWIKKELING 0-18 jaar	15
2.1 De eerste 1000 dagen van een kind: - 9 maanden – 2 jaar	15
2.2 Ontwikkeling kind 2-4 jaar.....	15
2.3 Doorgaande ontwikkelingslijn kind 2-7 jaar: overgang voorschool naar basisonderwijs.....	22
2.4 Ontwikkeling kind 7-12 jaar.....	23
2.5 Overgang Primair Onderwijs (PO) – Voortgezet Onderwijs (VO).....	24
2.6 Voortgezet Onderwijs: de leerling van 12 jaar en ouder	25
3. LEERRIJKE OMGEVING	27
3.1 Taalontwikkeling	27
3.2 Wetenschap en technologie in een doorgaande lijn	32
3.3 Brede talentontwikkeling:.....	34
4. VERBINDING ONDERWIJS EN JEUGDZORG	35
4.1 “Verrassend Passend”: initiatieven tussen jeugdhulporganisaties en onderwijs.....	35
4.2 Kijken over de grenzen van budgetten van onderwijs en jeugdhulp heen.....	35
5. OVERZICHT FINANCIËLE MIDDELEN EN INDICATIEVE BEGROTING	37
5.1 Overzicht financiële middelen	37
5.2 Indicatieve begroting	38
Bijlage 1: Korte evaluatie van het rapport “Toekomstbestendige spreiding van kindvoorzieningen”	41
Bijlage 2: toelichting op Doelgroep definitie	44

1. INLEIDING

Zowel het landelijke als gemeentelijke beleid is volop in beweging. Of het nu gaat over onderwijsachterstandenbeleid, Passend Onderwijs, Integraal Kind Concept, jeugd, gezondheid, sport, toestroom asielzoekers of preventiebeleid: het zijn allemaal uitdagingen voor de toekomst en onderwerpen die opvang en onderwijs in meer of mindere mate raken. In deze beleidsnotitie pakken we de kans om te investeren in een optimale start voor kinderen en verbreden en verrijken we hun ontwikkelomgeving.

1.1 Situatie Tytsjerksteradiel

Dalende leerlingenaantallen

Demografische krimp raakt de komende jaren zeker de gemeenten in het noorden van Nederland. Gemeenten worden geconfronteerd met demografische veranderingen, zoals een dalend inwonersaantal, vergrijzing en ontgroening. Eén voor één ontwikkelingen die voor gemeenten en dorpen tot nieuwe vraagstukken leiden. Dit geldt ook voor de dorpen in de gemeente Tytsjerksteradiel. In een aantal dorpen staat door ontgroening en hiermee de afnemende leerlingenaantallen het voortbestaan van de basisscholen en de andere aanwezige kind voorzieningen (peuteropvang, kinderdagopvang en buitenschoolse opvang) onder druk. Deze druk wordt onder andere ervaren op het gebied van het behoud van de onderwijskundige- en pedagogische kwaliteit, financiën en een toenemende druk op de medewerkers.

De gemeente Tytsjerksteradiel hecht veel waarde aan goede kind voorzieningen in haar gemeente waar kinderen in de leeftijd van 0 tot 12 jaar gedurende de dag kunnen komen om te leren, spelen, ontwikkelen, ontmoeten en ontspannen. Deze ontwikkelingen zijn voor de ketenpartners dan ook de reden geweest om een aantal jaren geleden een onderzoek uit te voeren naar de wijze waarop een evenwichtige spreiding van de kind voorzieningen in de gemeente optimale ontwikkelingskansen kan bieden aan kinderen. Dit zodat de kinderen een volwaardige plek in de maatschappij en op de arbeidsmarkt kunnen verwerven. De uitkomsten van dit onderzoek zijn opgenomen in het eindrapport *“Toekomstbestendige spreiding van kindvoorzieningen”* (uit 2016).

Naar aanleiding van de uitkomsten van dit rapport hebben de schoolbesturen zich de afgelopen jaren ingespannen om onderwijsvoorzieningen in de dorpen in stand te houden. In meerdere dorpen zijn de openbare en christelijk basisscholen samengevoegd tot nieuwe identiteitsrijke ontmoetingsscholen. Een mooi resultaat van samenwerking tussen schoolbesturen, opvang, ouders en dorp. Ook op school bestuurlijk niveau hebben zich de afgelopen jaren ontwikkelingen voorgedaan. Het Openbaar Primair Onderwijs (OPO) Furore en PCBO Smalingerland zijn met ingang van 1 januari 2019 gaan samenwerken in de Holding Adenium, met als doel beter te kunnen anticiperen op de vele ontwikkelingen die op het onderwijs afkomen.

Voor een korte evaluatie van het onderzoeksrapport *“Toekomstbestendige spreiding van kindvoorzieningen”* wordt verwezen naar bijlage 1.

Leerlingenaantallen in het voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs is leerlingendaling al enige jaren gaande. Dit heeft enerzijds met krimp te maken en anderzijds ook met een andere spreiding van leerlingen. Voorheen waren OSG Singelland en CSG Liudger de enige aanbieders voor voortgezet onderwijs in Tytsjerksteradiel. Zij verzorgen de VMBO GT, HAVO inclusief HAVO TOP en VWO onderbouw. In augustus 2013 is het Tjalling Koopmans College begonnen met VWO/gymnasium en in 2017 is daar de HAVO bijgekomen. Leerlingen en hun ouders zijn daarnaast ook gericht op Leeuwarden en Drachten wat betreft het voortgezet onderwijs.

Het gevolg van (her)verdeling van leerlingen over meer scholen maakt dat sommige afdelingen kwetsbaarder zijn. Bestuurders en directies buigen zich waar deze kwetsbaarheid zich voordoet over alternatieve scenario's. De gemeente wordt hierbij op relevante momenten betrokken. Het Tjalling Koopmans College geeft aan dat leerlingendaling voor hun geen issue is. Het totale aantal leerlingen ligt in lijn met hun planning en begroting.

Acties:

- *Het onderwerp leerlingendaling wordt jaarlijks geagendeerd op het Strategisch Platform Jeugd (4^e kwartaal, na teldatum 1 oktober);*
- *In gesprek gaan met het voortgezet onderwijs over krimp en toekomstscenario's en onderzoeken hoe de gemeente daarin kan ondersteunen.*

Onderwijshuisvesting

De gemeente is binnen haar grenzen verantwoordelijk voor de onderwijshuisvesting. Via de gemeentelijke onderwijshuisvestingsverordening wordt in samenspraak met de schoolbesturen het beleid uitgevoerd. Nieuwe onderwijsconcepten, ideeën en dalende leerlingenaantallen stellen steeds andere eisen aan onderwijshuisvesting. Er is bijvoorbeeld behoefte aan duurzame gebouwen en een gezond binnenklimaat voor een goed leermilieu. Samenwerking met andere partijen, zoals de kinderopvang, welzijn en sport, vragen om integrale voorzieningen en multifunctionele gebouwen. Een goede spreiding van kwalitatief goede schoolgebouwen binnen de gemeente is van belang om elk kind onderwijs te geven dat bij hem of haar past. Dit vraagt om een nauwe samenwerking tussen schoolbesturen en gemeenten.

Acties:

- *Er wordt een integraal huisvestingsbeleidsplan (IHP) opgesteld en voorgelegd aan de gemeenteraad en het Strategisch Platform Jeugd;*
- *Er wordt uitvoering gegeven aan het IHP na vaststelling door de gemeenteraad in 2020.*

Integraal Kind Concept

De basis voor een IKC is niet het gebouw, maar de inhoudelijke samenwerking van scholen, kinderdagverblijven en peuteropvang. De gemeente Tytsjerksteradiel heeft als uitgangspunt om samen te werken vanuit de gedachte van het Integraal Kind Concept: partijen in of rond een dorp werken inhoudelijk samen rondom de ontwikkeling van kinderen en stemmen af. Het leggen van verbindingen is niet persé gebouw gebonden. In 2017 is al gestart met de ontwikkeling van Integrale Kind Concepten onder regie van de gemeente en onder begeleiding een procesbegeleider. Dit heeft een goede impuls gegeven aan het integraal werken met elkaar en een cultuur van *samen leren en ontwikkelen*, zoals die in de notitie Diel-Nimme al was verwoord. Er zijn in een groot deel van de dorpen goed werkbare samenwerkingsverbanden ontstaan. Waar mogelijk is de werkwijze vertaald in nieuw- of verbouw. De inhoudelijke doorontwikkeling van het Integraal Kind Concept is nu verder voorbehouden aan de samenwerkingspartners zelf. De gemeente heeft wel een regierol op het gebied van samenwerkingsinitiatieven tussen kinderopvang, onderwijs en zorg en andere beleidsdomeinen zoals sport en cultuur.

Acties:

- *Het onderwerp Integraal Kind Concept wordt jaarlijks geagendeerd op het Strategisch Platform Jeugd;*
- *De gemeente benadert vraagstukken over de grenzen van domeinen heen en maakt logische verbindingen, werkt integraal.*

2. INTEGRALE ONTWIKKELING 0-18 jaar

Omdat de ontwikkeling van een kind wel een doorgaande lijn kent, maar tegelijkertijd verschillende fases doormaakt die om een specifieke benadering vragen, hebben we in dit plan onderscheid gemaakt naar leeftijdsfasen en de bijbehorende acties benoemd. Hierin werken we binnen de gemeente integraal samen met andere terreinen van het sociaal domein: o.a. het voorliggend veld en jeugd.

2.1 De eerste 1000 dagen van een kind: - 9 maanden – 2 jaar

De eerste 1000 dagen van een kind zijn cruciaal voor de ontwikkeling. Door ouders zo vroeg mogelijk van de juiste adviezen te voorzien en door snel in te grijpen bij beginnende problematiek, kunnen we voorkomen dat er later zwaardere zorg nodig is. Het is van groot belang om kinderen de best mogelijke start te geven, zodat ze zich optimaal kunnen ontwikkelen. De verloskundige speelt een belangrijke rol in de leeftijd van -9 maanden tot het moment dat het kind geboren wordt. Het consultatiebureau neemt deze belangrijke rol over in de leeftijd van 0 tot 2 jaar door het geven van voorlichting, vroege signalering en opvoedings- en ontwikkelingsadviezen. Het ministerie van VWS, gemeenten, partijen uit de geboortezorg en de jeugdgezondheidszorg (JGZ) erkennen het belang van een goede start in de eerste 1000 dagen en slaan daarom in het actieprogramma “Kansrijke Start” de handen ineen om de kinderen van vandaag en de volwassenen van morgen een betere kans te bieden. De gemeente heeft voor de uitvoering van “Kansrijke Start” een subsidie van het ministerie ontvangen.

Acties:

- *Het vormen van een coalitie tussen aanbieders rondom kwetsbare zwangeren (o.a. verloskundigen, GGD, kraamzorgorganisaties, ziekenhuizen, kinderopvang en gemeente);*
- *“Kansrijke Start” verbinden met bestaande interventies gericht op kwetsbare zwangeren;*
- *Gezamenlijk met de hiervoor genoemde coalitiepartners een zorgpad opzetten voor kwetsbare zwangeren;*
- *Ouders ontvangen bij de geboorte van een kind het boekje “Opvoedtakel”, een boek over opvoeden gemaakt voor en mét gezinnen;*
- *Het (laten) organiseren van themabijeenkomsten over opvoeden en opgroeien;*
- *Betrokken organisaties in het kader van vroeg signaleren aan elkaar verbinden (o.a. in de werkgroep Jonge Kind).*

2.2 Ontwikkeling kind 2-4 jaar

QuickScan VVE

In het kader van zelfreflectie heeft de gemeente met een QuickScan laten onderzoeken in hoeverre ze voldoet aan de kwaliteitseisen Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE), in hoeverre betrokken partners geïnformeerd zijn en waar kansen liggen voor verbetering. Het onderzoekskader ‘VVE voor gemeenten’ van de onderwijsinspectie is als referentiekader gebruikt.

De vragenlijsten zijn uitgezet bij alle leerkrachten groep 1 en 2 en intern begeleiders van de basisscholen, de pedagogische medewerkers van de VE- peuteropvang, de 3 schoolbesturen en de GGD. De respons was helaas minder groot dan verwacht. Dit is enerzijds veroorzaakt door de korte doorlooptijd van het onderzoek, ook al was dit aangekondigd. Anderzijds is gebleken dat de wijze van vraagstelling ertoe leidde dat sommige vragen moeilijk te beantwoorden waren. Vooral de verschillende terminologieën die in de Voorschoolse Educatie en in groep 1 & 2 van de basisschool worden gebruikt leidden tot begripsverwarring. De term VVE wordt vooral in de peuteropvang en kinderdagopvang gebruikt. In de basisschool spreekt men over een ondersteuningsbehoefte in het kader van passend onderwijs. De vragen uit de QuickScan VVE sloten hierdoor onvoldoende aan bij de praktijk op de werkvloer, met name in het onderwijs. Dit heeft de input beïnvloed. Desalniettemin zijn er toch een aantal conclusies te trekken en verbeterpunten te noemen:

- *Er is winst te behalen op het onderdeel communicatie over het VVE-beleid. Met name vanuit het onderwijs komen signalen over onbekendheid en onduidelijkheid over het beleid;*
- *De communicatie, afstemming en samenwerking tussen de voorschoolse voorzieningen en het onderwijs verloopt niet in alle dorpen optimaal. Uit de analyse komt het beeld naar voren dat er niet altijd een goed beeld is van wat er precies in de voorschoolse instelling gebeurt op het gebied van VVE; welke extra ondersteuning de kinderen krijgen. In de werkgroep Jonge Kind een eenduidige terminologie met betrekking tot kinderen in de leeftijd van 0-7 jaar uitwerken en aandacht houden voor de doorgaande lijn;*
- *Niet alle dorpen hebben een aanbod voor Voorschoolse Educatie op de peuteropvang, waardoor doelgroep peuters in sommige gevallen naar een dorp in de buurt moeten reizen om deel te kunnen nemen aan Voorschoolse Educatie. De gemeente gaat onderzoeken of en op welke wijze maatwerk mogelijk is;*
- *Er is op onderdelen VVE-beleid ontwikkeld door de gemeente, maar dit is niet vertaald in één uitgewerkt VVE-beleidsplan binnen de gemeente. De bestaande onderdelen worden samengevoegd in een gestructureerd beleidsplan VVE. De gemeente voert regie op het proces van VVE.*

Voorschoolse Educatie

De gemeente telt 17 peuteropvang locaties. Op 7 hiervan wordt alleen reguliere peuteropvang aangeboden en op 10 wordt ook Voorschoolse Educatie aangeboden. Niet alle dorpen hebben een VE gecertificeerde peuteropvang. Dit heeft te maken met het feit dat de peuteropvang maar 2 dagdelen open is per week in plaats van de vereiste 4 dagdelen. Het aantal doelgroep peuters is in sommige dorpen zo laag (soms maar 1 per dorp), dat het voor de kinderopvangorganisatie pedagogisch inhoudelijk, organisatorisch en financieel niet haalbaar is om er een VE peuteropvang van te maken. Over het geheel genomen is er binnen de gemeente voldoende VE capaciteit aanwezig om alle doelgroep kinderen op te vangen, maar spreiding, bereikbaarheid en maatwerk t.a.v. de VE peuteropvang zijn terugkerende onderwerpen.

A. Reguliere ontwikkeling van het kind

Op dit moment gaan veel kinderen vanaf 2 jaar twee dagdelen van 3,5 uur naar de peuteropvang. In een enkel geval gaat een kind niet, omdat het bijvoorbeeld naar de gastouderopvang gaat of tot de basisschoolleeftijd thuis blijft. De gemeente ziet dat een ontwikkelingsgericht aanbod voor peuters goed is voor een goede start in het basisonderwijs.

De gemeente gaat daarom de reguliere peuteropvang per 1 augustus 2020 een extra kwaliteitsimpuls geven door dan het aantal uit te breiden naar 2 dagdelen van 4 uur in plaats van 2 dagdelen van 3,5 uur. De gemeente vergoedt de kosten voor ouders zonder recht op Kinderopvang Toeslag. Ouders met recht op Kinderopvang Toeslag moeten de kosten van de peuteropvang uit de Kinderopvang Toeslag betalen. De Kinderopvang Toeslag is niet toereikend voor de kosten van de peuteropvang. In het kader van het creëren van een gelijk speelveld, komt de gemeente deze groep ouders tegemoet door het verstrekken van een extra bijdrage. Dit is in overeenstemming met de beleidsregels peuteropvang en voorschoolse educatie.

Acties:

- *Het aantal uren reguliere peuteropvang wordt met ingang van 1 augustus 2020 verhoogd van 7 naar 8 uur per week;*
- *De kwaliteit van de reguliere peuteropvang wordt jaarlijks getoetst door de GGD. Indien nodig handhaaft de gemeente naar aanleiding van de GGD rapportage;*
- *De beleidsregels peuteropvang en voorschoolse educatie worden jaarlijks geactualiseerd en vastgesteld.*

B. Doelgroepkinderen, doelgroep definitie en Voorschoolse Educatie (VE):

Sommige kinderen, ook wel 'doelgroepkinderen' genoemd, hebben extra zorg en ondersteuning nodig om zich beter voor te kunnen bereiden op de basisschool. Zo zorgen we ervoor dat kleuters met zo weinig mogelijk achterstand naar groep 3 kunnen. In het 2^e levensjaar beoordeelt de jeugdverpleegkundige op het consultatiebureau of een kind extra zorg en ondersteuning nodig heeft vanaf het moment dat het kind naar de peuteropvang gaat.

Voor de beoordeling wordt gebruik gemaakt van de doelgroep definitie van de gemeente. De huidige doelgroep definitie wordt met ingang van 1 augustus 2020 gewijzigd, omdat het CBS de criteria om te bepalen of er sprake is van een 'doelgroepkind' heeft veranderd.

Doelgroep definitie

De indicatoren¹ van het CBS voor de berekening van de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid per gemeente zijn vertaald in de doelgroep definitie. De beleidsdoelstelling van deze specifieke uitkering is: het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden in de Nederlandse taal, het voorkomen van segregatie en het bevorderen van integratie. De doelgroep definitie wordt door verwijzers gebruikt om peuters te indiceren voor Voorschoolse Educatie. De gemeente Tytsjerksteradiel en de gemeente Achtkarspelen hebben gezamenlijk op grond van de nieuwe indicatoren van het CBS een doelgroep definitie geformuleerd. Met ingang van 1 augustus 2020 luidt de doelgroep definitie van de gemeente als volgt:

Criterion 1: Kenmerken ouders: opleidingsniveau, taalniveau en achtergrond:

- a. Eén of beide ouders/verzorgers heeft een opleiding genoten op maximaal het volgende niveau: lbo/vbo, praktijkonderwijs of vmbo basis- of kader beroepsgerichte leerweg, lts, leao;
- b. Eén of beide ouders/verzorgers in het gezin spreekt overwegend een andere taal dan het Nederlands/Fries;
- c. Het betreft een kind uit een vluchtelingengezin, een gezin in een inburgeringstraject en/of een nieuwkomers gezin;
- d. Het land van herkomst van de moeder is anders dan Nederland
- e. Het aantal jaren dat de moeder in Nederland verblijft
- f. Eén of beide ouders is laaggeletterd.

Criterion 2: Zorgen over factoren in de directe omgeving van een kind

- a. Het betreft een kind uit een gezin met geconstateerde risicofactor(en) op basis van het DMO-protocol (een gespreksprotocol gericht op gezins- en omgevingsfactoren die de psychosociale ontwikkeling van jonge kinderen beïnvloeden en ontwikkeld in opdracht van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (DMO) van Amsterdam).
- b. Het betreft een kind uit een gezin dat in de schuldsanering zit of waarvan bekend is dat het financiële problemen heeft;
- c. Het betreft een kind uit een gezin waar ouder(s)/verzorger(s) deelnemen aan het programma "stevig ouderschap".²

Criterion 3: Niveau ontwikkeling kind: VVE ontwikkelingsgebieden Taal, Sociaal Emotioneel en Motoriek

- a. Risico op ontwikkelingsachterstand bij het kind op basis van RIVM omgevingsanalyse
- b. Het betreft een kind met een taalachterstand op basis van de uitkomst van het Van Wiechen onderzoek.

Pre-rekenvaardigheden zijn in de indicatie niet meegenomen. Er is geen methodiek om dit bij het hele jonge kind goed te kunnen signaleren en als gevolg daarvan het kind te indiceren.

Voor een toelichting op de doelgroep definitie wordt verwezen naar bijlage 2.

Als er op grond van de doelgroep definitie geconstateerd wordt dat er sprake is van een doelgroepkind, dan gaat dit kind met ingang van 1 augustus 2020 vanaf de leeftijd van 2,5 jaar, 4 dagdelen per week naar de VE-peuteropvang. Deze peuteropvang biedt Voorschoolse Educatie aan met bijbehorende methodiek en programma. Deze educatieve programma's zijn gericht op het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden en richten zich op meerdere ontwikkelingsgebieden: taalontwikkeling, beginnende rekenvaardigheid, de motorische ontwikkeling en de sociaal-emotionele ontwikkeling. Voorschoolse Educatie programma's beginnen in een voorschoolse voorziening en lopen over in Vroegschoolse Educatie tot en met groep twee van de basisschool. Samen wordt dit VVE genoemd; Voor- en Vroegschoolse Educatie.

---

¹ De nieuwe indicatoren zijn: het opleidingsniveau van beide ouders, het herkomstland van de moeder, de verblijfsduur van de moeder in Nederland, het gemiddelde opleidingsniveau van alle moeders op school, of de ouders al dan niet in de schuldsanering zitten.

² Stevig Ouderschap is een programma voor opvoedondersteuning dat bestaat uit zes huisbezoeken van een speciaal opgeleide jeugdverpleegkundige.

Samenstelling peuteropvang groep

De gemeente hecht waarde aan een heterogene samenstelling van de peuteropvang groepen. Dit is beter voor de ontwikkeling en integratie van kinderen. In VE-groepen zitten dus zowel reguliere peuters als doelgroep peuters.

Acties:

- *Het aanbod voor VE op de peuteropvang wordt met ingang van 1 augustus 2020 verlaagd naar de leeftijd vanaf 2,5 jaar (wettelijke eis);*
- *Het aantal uren VE per week op de peuteropvang wordt met ingang van 1 augustus 2020 verhoogd van 14 naar 16 uur per week (wettelijke eis);*
- *Uitrol project VVE-thuis om het educatieve partnerschap tussen peuteropvang en ouders te versterken;*
- *Wijze van indiceren aanpassen aan nieuwe doelgroep definitie;*
- *Alternatieve manieren zoeken om bereik te stimuleren, waaronder het uitgeven van een informatiefolder en het optimaliseren van de gemeentepagina;*
- *Over de nieuwe doelgroep definitie communiceren met alle betrokkenen;*
- *Implementeren nieuwe doelgroep definitie;*
- *In de lijn van de nieuwe doelgroep definitie wordt met de betrokken partners gekeken naar de spreiding van de VE-peuteropvang locaties over de gemeente;*
- *We streven naar 100 % bereik van geïndiceerde peuters, met inspanning van gemeente, VVE-zorg coördinatoren, gezin, peuteropvang. Er is in goed overleg met de gemeente ruimte voor maatwerk.*

Gemeente brede inzet Hbo'ers op de peuter- en kinderopvang: VVE-zorgcoördinatoren

Met ingang van 2022 zijn gemeenten verplicht Hbo'ers in te zetten op de VE-peuteropvang. De gemeente Tytsjerksteradiel zet al enkele jaren Hbo'ers in op de peuter- en kinderdagopvang, namelijk de VVE-zorgcoördinatoren. De VVE-zorgcoördinatoren bezoeken standaard elke doelgroep peuter en hebben (intensief) contact en samenwerking met pedagogisch medewerkers in de kinder- en peuteropvang. Dit ter ondersteuning van het kind en ouders. Daarnaast is er verbinding met leerkrachten groep 1 en 2, medewerkers Jeugdgezondheidszorg en medewerkers Jeugdteam. De VVE-zorgcoördinatoren bieden in afstemming met de samenwerkingspartners onder andere het volgende aan: observaties, coaching pedagogisch medewerkers en leerkrachten wanneer er zorgen zijn rondom een kind, gesprekken met ouders, signaleren van knelpunten en verbeterpunten.

In 2018 is de inzet van de VVE-zorgcoördinatoren geëvalueerd onder de samenwerkingspartners. Hieruit kwam naar voren dat het aanbod als meerwaarde wordt ervaren binnen de voorschoolse periode. Ook binnen het primair onderwijs bleek overwegend een positieve houding ten aanzien van deze VVE-zorgcoördinatoren, maar wel met de kritische noot dat ze nog te weinig zichtbaar zijn in het primair onderwijs. Hierin is in 2019 een verbeterslag gemaakt. Om de verbinding met het onderwijs en de reikwijdte binnen de voorschoolse periode nog meer te versterken, wil de gemeente het huidige aantal uren van 22 uur per week uitbreiden met 10 uur per week. Het huidige aantal uren is voldoende voor ondersteuning en casuïstiek, maar niet voor een verdiepingsslag, zoals o.a. het aanbieden van thema-avonden, meer investeren in verbinden met en coachen van leerkrachten groep 1 & 2 en Intern Begeleiders in het onderwijs. Daarnaast vindt de gemeente het belangrijk dat de VVE-zorgcoördinatoren worden ingezet in het AZC i.v.m. de specifieke doelgroep en extra ondersteuning en kennis die nodig is voor deze groep. Er wordt geanticipeerd op de al bestaande structuur binnen het AZC. De inzet van de VVE-zorgcoördinatoren is daarop aanvullend.

Vanuit het veld is het verzoek gekomen om aan elke VVE-zorgcoördinator locaties toe te wijzen. Een herkenbaar gezicht verlaagt de drempel om bij zorgvragen de VVE-zorgcoördinator in te schakelen.

Inzet Hbo'ers op de locaties zelf

Naast de inzet van de gemeente brede VVE-zorgcoördinatoren wil de gemeente de ondersteuning van doelgroep peuters nog meer versterken door het aantal uren van de Hbo'ers op de peuteropvang locaties uit te breiden met 10 uur per jaar per geïndiceerde VE peuter. De uitbreiding van de uren kan ingezet worden ten bate van de Hbo coach die al in het kader van de Wet Innovatie Kwaliteit Kinderopvang (IKK) op de peuteropvang werkzaam is. Deze urenuitbreiding biedt kansen voor het optimaliseren van het overleg tussen VE-peuteropvang en onderwijs.

Acties:

- *Vanaf 1 augustus 2020 gaan doelgroepkinderen vanaf de leeftijd van 2,5 jaar 4 dagdelen per week naar de VE-peuteropvang;*
- *Geïndiceerde doelgroepkinderen die niet naar een VE-peuteropvang gaan, maar wel naar een kinderdagopvang dat VE gecertificeerd is, krijgen een vergoeding van de gemeente voor het 3^e en 4^e dagdeel;*
- *De inzet van de VVE-zorgcoördinatoren wordt verlengd en het aantal uren wordt uitgebreid met ingang van 1 augustus 2020;*
- *De VVE-zorgcoördinatoren worden toegewezen aan locaties;*
- *Het aantal uren van de Hbo'er op de VE-peuteropvang wordt uitgebreid met 10 uur per jaar per geïndiceerde VE peuter;*
- *Er wordt informatiemateriaal ontwikkeld voor ouders met kinderen in de leeftijd van 1 – 2 jaar waarin ouders gewezen worden op het belang van peuteropvang en voorschoolse educatie. Dit kan*

*in de vorm van een informatiebrief of folder, of ander uitingen, bijvoorbeeld filmmateriaal.
Meertaligheid van de informatie is aandachtspunt;*

- *De website van de gemeente Tytsjerksteradiel wordt aangepast met geactualiseerde informatie over peuteropvang en voorschoolse educatie;*
- *De AZC peuteropvang wordt met ingang van 1 augustus 2020 een VE peuteropvang. De peuteropvang gaat 8 dagdelen per week open, voor in totaal 32 peuters. Elke asielzoekerspeuter valt automatisch onder de definitie doelgroep peuter en gaat 4 dagdelen per week naar de AZC peuteropvang;*
- *Pilot taalontwikkeling AZC peuteropvang starten in samenwerking met de bibliotheek;*
- *In het kader van IKC ontwikkeling is het belangrijk om de doorgaande lijn goed te laten verlopen. Samenwerking is daarvoor belangrijk. Open blijven staan voor nieuwe vormen en maatwerk is noodzakelijk om tot een kwalitatief goede en effectieve werkwijze te komen.*

2.3 Doorgaande ontwikkelingslijn kind 2-7 jaar: overgang voorschool naar basisonderwijs

In de praktijk is de scheiding in leeftijds categorieën niet zo strikt als hiervoor geschetst, maar is er sprake van een doorgaande lijn. Bijvoorbeeld wat betreft de overgang van de voorschool naar de basisschool. De gemeente hecht voor het kind aan een goede doorgaande ontwikkelingslijn en heeft hier op meerdere manieren aandacht voor:

- Er is een overdrachtsformulier beschikbaar voor alle kinderen die de overstap maken van de peuteropvang/kinderdagopvang naar de basisschool. Zowel gemeente, opvangorganisaties en scholen zijn betrokken geweest bij de ontwikkeling. Dit formulier beschrijft de ontwikkeling die een kind op de peuter- dan wel kinderdagopvang heeft doorgemaakt. Ouders worden gevraagd dit formulier te overhandigen aan de basisschool, zodat de basisschool al in een vroeg stadium kan anticiperen op de onderwijsbehoefte van een kind.
- De afgelopen jaren heeft de gemeente door middel van de inzet van een (gemeentelijke) procesbegeleider Integraal Kind Concept gewerkt aan de doorgaande lijn opvang en onderwijs en een krachtige onderbouw. In meerdere dorpen heeft dit geleid tot mooie initiatieven en ontwikkelingen. De scholen en opvangorganisaties zijn nu zelf aan zet om met elkaar de vervolgstappen te zetten en inhoudelijk invulling te geven aan pedagogische methodieken en observatiesystemen.

Acties:

- *De doorgaande lijn blijft een punt van aandacht en wordt jaarlijks geagendeerd en gemonitord in de Werkgroep Jonge Kind. Hierbij wordt de praktische toepassing en de effectiviteit betrokken. Uit de QuickScan is gebleken dat niet altijd op de gewenste en afgesproken wijze wordt gewerkt;*
- *Indien nodig/wenselijk worden de bestaande overdrachtsformulieren geactualiseerd en/of aangepast;*
- *Wanneer scholen, peuteropvang en/of kinderdagopvang willen samenwerken aan een stevige doorgaande lijn en een gezamenlijke krachtige onderbouw gaat de gemeente voor de overleggen per jaar 10 uren per peuter- of kinderdagopvanglocatie faciliteren om overlegtijd te creëren voor de pedagogisch medewerkers in de opvang. Binnen de kinderopvang bestaan geen "niet-groep gebonden" uren wat een goed overleg en effectieve afstemming belemmert.*

Het jonge kind op de basisschool

Vanaf de leeftijd van 4 jaar gaat een kind naar de basisschool. Doelgroep peuters worden dan doelgroep kleuters. Met de basisscholen zijn over de Voor- en Vroegschoolse Educatie resultaatafspraken gemaakt. Onder andere dat doelgroep peuters zichtbaar terug te vinden zijn in het leerlingvolgsysteem van de school. Hierdoor is beter zicht op wat het effect is van de extra inspanningen op de voorschool en in groep 1 en 2 van de basisschool op het terugdringen van achterstanden bij de aanvang in groep 3. Een belangrijk meetmoment omdat hier het cognitieve leren een grotere plaats in gaat nemen na het spelend leren bij de peuters en kleuters.

Schoolbesturen ontvangen voor de vroegschoolse educatie een bedrag in de lumpsum financiering vanuit het rijk. Vanuit dat oogpunt gezien ligt hier voor de gemeente, behalve het maken van resultaatafspraken, geen wettelijke taak. Aangezien uiteindelijk alle partijen (voorschool, vroegschool en gemeente) er belang bij hebben dat er een goede doorgaande lijn wordt neergezet is het van belang om over de grenzen van de wettelijke taak heen te kijken. De gemeente pakt hierin de rol als regievoerder met betrekking tot de werkgroep "Het Jonge Kind." Thema's die hierin worden besproken zijn o.a. VVE, de doorgaande lijn en nieuwe beleidsontwikkelingen rondom het jonge kind.

Acties:

- *Tussen de gemeente en de voor- en vroeg scholen zijn resultaatafspraken gemaakt. Met ingang van 1 augustus 2020 wordt gestart met de implementatie;*
- *Procesbegeleider werkgroep Jonge Kind instellen: positioneren en inhoudelijk versterken van visie op het Jonge Kind en structuur VVE;*
- *Samen met het werkveld organiseren van themabijeenkomsten rondom het jonge kind om de deskundigheid op dit gebied te vergroten.*

2.4 Ontwikkeling kind 7-12 jaar

Voor kinderen in het Primair Onderwijs van 7 jaar en ouder wil de gemeente graag samen met de ketenpartners investeren in een rijke ontwikkelomgeving. We willen de kinderen de kans bieden om zichzelf en hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen.

Met betrekking tot de inhoudelijke ontwikkeling is voor de gemeente geen wettelijke taak vastgelegd. Wel zien we onszelf in een stimulerende en faciliterende rol waar het gaat om het creëren van netwerken die ertoe bijdragen dat kinderen de wereld om hen heen en wat dit hen te bieden heeft goed leren kennen. Tot deze doelgroep behoren ook de kinderen die op de asielzoekersschool Papilio zitten en uitstromen naar andere basisscholen in de gemeente. Ten aanzien van de doelgroep asielzoekerskinderen wil de gemeente de komende jaren extra investeringen doen, met als doel deze kwetsbare groep kinderen een goede basis mee te geven.

Actie:

- *Het verstrekken van subsidie voor de inzet van de coördinator NT2 op Papilio die alle scholen ondersteunt wanneer deze leerlingen naar de reguliere scholen gaan.*

2.5 Overgang Primair Onderwijs (PO) – Voortgezet Onderwijs (VO)

Om de doorgaande lijn van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs te optimaliseren zijn er verschillende initiatieven.

Zo bestaat er het BAVO overleg tussen OSG Singelland en de openbare scholen voor primair onderwijs en de Mr. Frankeskoalle. Tussen de PCBO scholen voor het primair onderwijs en CSG Liudger is er het POVO-overleg. In beide overleggen komen directeuren van scholen en groepsleerkrachten van groep 8 bij elkaar om de doorgaande lijn PO-VO zoveel mogelijk af te stemmen. Voor wat betreft de doorgaande lijn PO-VO is het de wens van de gemeente dat er aandacht is voor de identiteitsrijke ontmoetingsscholen in Sumar, Noardburgum, Jistrum, Eastermar en Tytsjerk. Voorheen stonden in deze dorpen zelfstandige basisscholen met een openbare en/of een christelijke identiteit. Door een terugloop van het aantal leerlingen in deze dorpen zijn de schoolbesturen in goed gezamenlijk overleg tot identiteitsrijke ontmoetingsscholen gekomen, waarbij op momenten gedurende de week ruimte en aandacht is voor zowel de christelijke als de openbare identiteit. De gemeente heeft vanuit het identiteitsrijke karakter van de ontmoetingsscholen de wens dat alle kinderen kennis kunnen maken met de verschillende scholen voor voortgezet onderwijs, maar de verantwoordelijkheid om de ouders zo volledig mogelijk te informeren over de mogelijkheden wat betreft het VO ligt bij de schoolbesturen. De gemeente heeft hierin niet de regie.

Er zijn op activiteitsniveau ook samenwerkingen tussen primair onderwijs en voortgezet onderwijs:

- De besturen van CSG Liudger, OSG Singelland en Adenium werken nauw samen binnen Kansrijke Overstap waar een subsidie vanuit het ministerie voor is gekregen. Het onderdeel schooladvies en overdracht zijn onderwerpen die daarbinnen geagendeerd zijn. Het volledig informeren over de mogelijkheden voor het voortgezet onderwijs in de regio komt daarbij ook aan de orde.
- Het traject schooladvies werkt voor de betrokkenen goed. De voortgezet onderwijs scholen spreken van een “warme overdracht”;
- Door Adenium en OSG Singelland wordt een programma aangeboden voor ouders en kinderen rondom executieve functies en sociale vaardigheden die belangrijk zijn om te leren leren;
- Slimme handenklas van PCBO Tytsjerksteradiel en CSG Liudger, waarbij leerlingen van het PCBO naar het CSG Liudger gaan voor technieklessen. De docent wordt bekostigd door het PCBO. Het CSG Liudger zorgt voor ruimte en materiaal. Ze hebben ook het project Skrande voor begaafde leerlingen die les krijgen op het CSG Liudger;
- Op OSG Singelland wordt de mogelijkheid geboden aan het PO om deel te nemen aan lessen Art, Design & Technology;
- Topklas Maximus, waarbij leerlingen uit het PO op het OSG Singelland les krijgen.
- “Rent a Docent”: docenten uit het VO geven gastlessen in het basisonderwijs.
- Bij het Tjalling Koopmans College worden PO Scholen jaarlijks uitgenodigd voor informatie en toelichting. Voor individuele leerlingen wordt er gebeld of gemaïld.

Actie:

- *Schoolbesturen hebben de verantwoordelijkheid om de ouders zo volledig mogelijk te informeren over de mogelijkheden wat betreft het VO. De gemeente heeft hierin niet de regie.*

2.6 Voortgezet Onderwijs: de leerling van 12 jaar en ouder

Er zijn verschillende mogelijkheden om voortgezet onderwijs te volgen in Tytsjerksteradiel. Toch kunnen niet alle vormen van onderwijs en alle niveaus aangeboden worden. Daarvoor is het leerlingenaantal te klein en het aanbod in omliggende gemeentes te groot. Er moeten keuzes gemaakt worden.

Van oudsher zijn CSG Liudger en OSG Singelland in de gemeente gevestigd. Zij nemen actief deel aan het Strategisch Platform Jeugd waar gezamenlijk met andere partners in de gemeente en de gemeente beleid wordt ontwikkeld en vastgesteld. Op CSG Liudger wordt VMBO basis-kader in klas 1 en 2 aangeboden, VMBO gemengde en theoretische leerweg klas 1 t/m 4, HAVO klas 1 t/m 3 en VWO klas 1 t/m 3 (meertalig). Op OSG Singelland wordt VMBO basis-kader klas 1 en 2 aangeboden, VMBO theoretische leerweg klas 1 t/m 4, HAVO klas 1 t/m 3 en VWO klas 1 en 2.

De HAVO TOP, het 4de en 5de leerjaar van de HAVO, is een samenwerking tussen CSG Liudger en OSG Singelland. Deze HAVO TOP is kwetsbaar. Het gebouw waarin deze is gevestigd, is beperkt bezet wegens krimp van leerlingen. Totaal 175 leerlingen maken gebruik van de HAVO TOP. De vraag die leeft bij de beide scholen is wat de ondergrens is om nog goed onderwijs te kunnen garanderen. Deze vraag en het in beeld brengen wat er nodig is om deze HAVO TOP te versterken wordt in eerste instantie door schoolbesturen en hun directies onderzocht. De gemeente sluit waar dat kan aan. De expliciete wens van de gemeente is om de HAVO TOP te behouden voor leerlingen in Tytsjerksteradiel.

Een aantal jaren geleden is het Tjalling Koopmans College gestart in de gemeente Tytsjerksteradiel. Het Tjalling Koopmans College biedt HAVO, VWO/gymnasium aan. Het Tjalling Koopmans College vaart een eigen koers. Ze nemen geen deel aan het Strategisch Platform Jeugd en sluiten zich niet aan bij bestaande platformen of programma's. Ze worden geïnformeerd via het toesturen van notulen van het SPJ. In de aanloop naar deze beleidsnotitie zijn ze geconsulteerd. Uit deze consultatie blijkt dat ze geen behoefte hebben aan samenwerking op het gebied van beleidsontwikkeling.

Tytsjerksteradiel telt veel ondernemers, veelal met een technische- of zorg achtergrond. Gevolg hiervan is dat er veel werk is in deze domeinen. Als we de doorgaande lijn van school, studie en werk doortrekken en we willen dat leerlingen na hun studie terugkomen om hier te leven, dan is een goede basis en een doorgaande lijn op het gebied van techniek en zorg helpend.

Voor VMBO basis- en kader beroepsgericht onderwijs is in Tytsjerksteradiel alleen de mogelijkheid om in de onderbouw lessen te volgen. Daarna is er de mogelijkheid om door te stromen naar bovenbouwopleidingen in andere gemeenten. De gemeente wil graag samen met de schoolbesturen onderzoeken of er mogelijkheden zijn om samen met ondernemers in de gemeente het op de praktijkgerichte onderwijs vorm en inhoud te geven, bijvoorbeeld door het aanbieden van goede stageplekken. Dit is in de lijn van de Regiodeal en kan ondernemerschapsonderwijs een impuls geven. Ondernemerschapsonderwijs is een vorm van onderwijs waarbij zelfstandig ondernemerschap gestimuleerd wordt. We voorzien dat veel leerlingen in de toekomst als zelfstandig ondernemers aan de slag zullen gaan. Daarom vinden we het belangrijk dat leerlingen er vroeg mee in aanraking komen.

Acties:

- *De gemeente voert minimaal 1 x per jaar een gesprek met het CSG Liudger, OSG Singelland en Tjalling Koopmans College om ontwikkelingen uit te wisselen;*
- *Gemeente en schoolbesturen onderzoeken of ze in samenwerking met ondernemers ervoor kunnen zorgen dat Tytsjerksteradiel een gemeente is waar leerlingen na hun opleiding graag terug keren om te werken en te wonen;*
- *Inzetten op behoud van de HAVO TOP en in beeld brengen wat nodig is om deze te versterken en eventuele maatregelen doorvoeren.*

3. LEERRIJKE OMGEVING

Welke beroepen er over 15 jaar zijn is vanwege de snelle ontwikkelingen in de samenleving en de techniek moeilijk voorspelbaar. Dit heeft zijn weerslag op de ontwikkeling van kinderen en de wijze waarop de opvang en het onderwijs daarop anticiperen. Naast het meegeven van een goede basis in rekenen en taal vraagt de toekomst om andere competenties. Vormgeven aan de ontwikkeling van kinderen is in de eerste instantie een zaak van onderwijs en opvang. De gemeente heeft als partner in het Strategisch Platform Jeugd een initiërende en faciliterende rol en tegelijkertijd beperkte invloed op de inhoud. De wettelijke taken betreffen vooral onderwijs achterstandenbeleid, de Voorschoolse Educatie en in het verlengde daarvan de resultaatafspraken met de schoolbesturen over Vroegschoolse Educatie. Daarnaast is er een maatschappelijke verantwoordelijkheid zoals bij laaggeletterdheid of ontwikkeling van een doorgaande lijn in techniek vanwege de hoge mate van technische beroepen in onze regio. Hier ontstaat de relatie met de Regiodeal.

Samen met de partners in het Strategisch Platform Jeugd heeft de gemeente de ambitie om kinderen in Tytsjerksteradiel in hun basis te versterken. Ieder vanuit de eigen rol. Zodat kinderen leren hoe ze keuzes kunnen maken in wat de wereld te bieden heeft. Dat ze leren waar ze goed in zijn en wat ze kunnen en willen ontwikkelen. Dit vraagt om een leerrijke omgeving. Als gemeente kiezen we speerpunten om deze leerrijke omgeving te voeden en ons netwerk in te zetten. Onderwerpen die we van belang vinden zijn: (meertalige) taalontwikkeling, doorgaande lijn wetenschap en technologie, dyslexie en dyscalculie, laaggeletterdheid en brede talentontwikkeling waaronder sport en gezondheid en cultuureducatie. Waar kan in een doorgaande lijn.

De scholen zijn in de eerste plaats verantwoordelijk om aan deze leerrijke omgeving binnen hun curriculum vorm te geven. Deze verantwoordelijkheid nemen ze ten volle. In dit beleidsdocument werken we onderwerpen uit die de gemeente belangrijk vindt en waarin we graag samenwerken en een stimulerende, regisserende of netwerkende rol pakken.

3.1 Taalontwikkeling

Taalontwikkeling heeft vanaf jongs af aan bijzondere aandacht nodig. Zo is bijvoorbeeld in de VE doelgroep definitie het van Wiechen onderzoek² meegenomen waarin de taalontwikkeling gevolgd wordt. Het is belangrijk dat taalachterstanden vroeg gesignaleerd worden. Juist op jonge leeftijd kunnen kinderen zich hier nog sterk in ontwikkelen: de sterkst taalgevoelige periode ligt in de leeftijd van 0- 7 jaar.

In de taalontwikkeling spelen een aantal onderwerpen die we van belang achten voor dit beleidsplan: Friese taal en cultuur en in het verlengde daarvan meertaligheid in opvang en onderwijs en Laaggeletterdheid Op School.

Meertaligheid: Friese taal en cultuur, Nederlands en Engels, moedertalen

Friese taal en cultuur:

Meertalig opgroeien is voor de kinderen in Tytsjerksteradiel vanzelfsprekend: overal om hen heen horen de kinderen Fries en Nederlands. De gemeente vindt aandacht voor meertalig onderwijs en het Fries belangrijk. Dit staat ook verwoord in het "Beliefsplan Frysk Tytsjerksteradiel 2017-2021".

Uit de voorgesprekken met onderwijs partners blijkt dat er aandacht voor het Fries is binnen de scholen. Dit wordt door de provincie ondersteund. Zo is er een materiele instandhouding Fries vanuit de provincie. Voor het Primair Onderwijs bedraagt dit € 10,44 per leerling bij A-profiel en voor het Voortgezet Onderwijs € 13,39

---

² Het Van Wiechenonderzoek is een hulpmiddel om op systematische wijze de ontwikkeling van baby's, peuters en kleuters in kaart te brengen. Het onderzoek vindt plaats op het consultatiebureau. De items zijn gericht op grove en fijne motoriek, adaptatie, taalontwikkeling, sociaal gedrag en persoonlijkheid.

per leerling. In het rapport *It is mei sizzen net te dwaan*, is de huidige stand van zaken met betrekking tot Fries in het onderwijs benoemd en aanbevelingen voor de verder curriculumontwikkeling opgenomen. Dit resulteert erin dat de provincie Fryslân vanaf 2030 voor alle scholen in het Primair Onderwijs een A-profiel verplicht stelt. Dit betekent dat Fries actief moet worden aangeboden, dus lezen, spreken en schrijven. In een doorgaande lijn. Er zijn geen vrijstellingen meer. Er wordt budget beschikbaar gesteld. Hoe hoger het profiel, hoe hoger de bijdrage. Er is controle op het aanbod voor het Fries door de inspectie van het onderwijs. Ook in het Voortgezet Onderwijs moeten de scholen voldoen aan de kerndoelen van het Fries per 2030. Op dit moment voldoet 39,4% van de scholen in Friesland aan deze norm.

Zowel het Primair Onderwijs als het Voortgezet Onderwijs geven aan dat de provincie Fryslân ruimschoots investeert in de ontwikkeling van het Fries. Zij zien dan ook geen noodzaak om vanuit de gemeente extra middelen bij te dragen. Scholen geven aan dat zij zelf verantwoordelijk zijn voor het inhoudelijk vorm geven van Fries- en meertalig onderwijs. Wel wordt dit onderwerp jaarlijks geagendeerd voor het overleg Strategisch Platform Jeugd.

Van de opvang organisaties in onze gemeente geeft het merendeel aan dat Nederlands en Fries veelal in combinatie wordt aangeboden. Sommige locaties zijn door het SFBO gecertificeerde Frysktalige Berne-Opfang, andere locaties zijn informeel tweetalig. De keuze voor een- of tweetaligheid wordt bepaald door de populatie, de locatie en het team. Wel erkent eenieder dat tweetaligheid voor een leerrijke omgeving zorgt en belangrijk is voor de identiteit en de sleutel tot de cultuur van thuis. Respect voor de thuistaal geeft een welkom gevoel. Door het Fries te betrekken tonen pedagogisch medewerkers dat ze oprecht interesse hebben in de leefwereld en de achtergrond van de kinderen.

Het gebruik van het Fries in de kinderopvang wordt door de provincie gestimuleerd met de certificering van het SFBO en de daarmee samenhangende subsidie.

De gemeente is een van de deelnemers aan het Tomke-project. Dit informeert ouders van peuters over het gebruik van taal in de omgang met jonge kinderen. Een belangrijke taak in het Tomke-project is het ontwikkelen en aanbieden van Friestalig materiaal dat in de voorschool gebruikt kan worden. Behalve een bijdrage van de gemeenten, dragen ook de provincie Fryslân, de Afûk, BSF, Omrop Fryslân en Partoer bij aan de realisatie van dit project. De hoogte van de bijdrage wordt gebaseerd op het aantal inwoners van de betreffende gemeente.

Alle acties waarbij de gemeente betrokken is met betrekking tot de Friese Taal zijn opgenomen in het beleidsplan Frysk Tytsjerksteradiel. Dit loopt af in 2021. Wanneer deze termijn afloopt worden ontwikkelingen rond het Fries in de kinderopvang en het onderwijs meegenomen in het nieuwe beleid. De ketenpartners geven aan dat er geen verdere (financiële) investering vanuit de gemeente nodig is. Dat neemt niet weg dat de gemeente het als haar verantwoordelijkheid ziet om Friese Taal en Cultuur structureel te agenderen in samenwerkingsverbanden en een sterke Friese taalomgeving stimuleert. Scholen zijn zelf verantwoordelijk voor het inhoudelijk vorm geven van Fries- en meertalig onderwijs. Dit is een school bestuurlijke verantwoordelijkheid.

Acties:

- *Intern verbinding leggen/houden met het Beleidsplan Frysk. Stimuleren om het hierin geformuleerde beleid te realiseren. Bij ontwikkeling van een nieuw beleidsplan Frysk vanaf 2021 kinderopvang en onderwijs betrekken;*
- *Friese taal en cultuur in de doorgaande lijn en in de context van meertalig onderwijs agenderen tijdens het Strategisch Platform Jeugd.*

Nederlands, Engels, ruimte voor moedertalen

Na hun middelbare schooltijd zal een deel van de kinderen naar andere delen van Nederland vertrekken of zelfs naar het buitenland voor een vervolgstudie of werk. Sommige kinderen komen het basisonderwijs binnen met een andere moedertaal dan het Nederlands. Dit kunnen uiteenlopende talen zijn, temeer vanwege de aanwezigheid van de kinderen uit het AZC.

Een gedegen beheersing van de Friese en Nederlandse taal in de eerste plaats en een goede kennis van het Engels in de tweede plaats zien we als een sterke basis om als wereldburger te participeren. De gemeente ambieert certificering voor drietaligheid, maar de keuze hiervoor ligt bij het schoolbestuur en de schooldirecties. Tegelijkertijd willen we samen met de ketenpartners onderzoeken hoe we de verschillende moedertalen van kinderen met een niet Nederlandstalige achtergrond een rol kunnen geven in taalontwikkeling.

We juichen meertalig onderwijs van harte toe. Het beleid en de methodiek voor meertaligheid ligt bij de scholen. De gemeente vindt het zinvol om meertaligheid regelmatig te agenderen in het Strategisch Platform Jeugd.

Acties:

- *Meertaligheid agenderen tijdens het Strategisch Platform Jeugd;*
- *Budget reserveren voor eventuele hieruit voortkomende acties of projecten.*

Taalontwikkeling in het Voortgezet Onderwijs

In onze samenleving, die steeds meer digitaliseert, is het een uitdaging om leerlingen in het Voortgezet Onderwijs te interesseren voor lezen. Juist lezen is belangrijk voor een goede taalontwikkeling. Om leesplezier op een boeiende manier te stimuleren hebben OSG Singelland en CSG Liudger in het verleden het Schrijversfestival geïnitieerd en georganiseerd. Dit festival stimuleert het leesplezier vanuit de gedachte dat lezen een wereld van avonturen opent. Diverse schrijvers en illustratoren worden uitgenodigd en voorgesteld door leerlingen. Ter voorbereiding op de komst van schrijvers hebben de leerlingen onder andere boeken gelezen. Er zijn workshops voor leerlingen waarin schrijvers vertellen over hun werk en met illustratoren maken ze iets bijzonders. Het schrijversfestival inspireert leerlingen met betrekking tot poëzie, verhalen en illustraties. De gemeente waardeert de samenwerking van beide scholen op dit onderwerp en wil het schrijversfestival graag structureel borgen de komende drie jaar en hiervoor budget beschikbaar stellen.

In het VMBO wil de gemeente samen met de Bibliotheek een pilot starten met de Bibliotheek op School. Het doel hiervan is om lezen dichtbij te brengen en het leesplezier te bevorderen.

Acties:

- *Budget beschikbaar stellen voor schrijversfestival;*
- *Budget beschikbaar stellen voor pilot dBos op het VMBO.*

Laaggeletterdheid Opvang en School (LOS)

In onze samenleving worden mensen geconfronteerd met veel en complexe informatieverwerking. Het is nodig om deze informatie goed te kunnen begrijpen, om actief en effectief te kunnen handelen in persoonlijke en maatschappelijke situaties. Toereikende geletterdheid is daarvoor in toenemende mate een voorwaarde. Evenals digitale vaardigheid. In Tytsjerksteradiel is er 11-13 % laaggeletterdheid in de leeftijd 18-65 jaar. Juist in deze leeftijdsgroep bevinden zich de ouders. Digitale ongeletterdheid is hierin niet meegerekend. Een deel van de ouders blijkt grote moeite te hebben met lezen en schrijven en niet of nauwelijks in staat te zijn om digitale informatie te verwerken. Dit heeft invloed op het begrijpen van schoolinformatie, digitaal communiceren, voorlezen aan kinderen of formulieren voor kinderopvang of toeslagen kunnen gebruiken. Om de kansen dat kinderen hierdoor op achterstand raken te verkleinen en de lijn te doorbreken willen we preventief beleid voeren en bij alle kinderen optimale (digitale) geletterdheid stimuleren. Ouders worden in het ontwikkelproces betrokken als educatieve partners. Bewustzijn en ontwikkeling van de ouders op taalgebied loopt vooruit op de ontwikkeling van kinderen. Daarom willen we investeren in een rijke taalomgeving op school, in de kinderopvang en thuis.

Organisaties voor voorschoolse educatie en scholen en de consultatiebureaus zijn belangrijke vindplaatsen waar het gaat om laaggeletterdheid van ouders. Laaggeletterdheid moet zo spoedig mogelijk gesignaleerd worden. Tegelijkertijd is dat lastig: iedereen heeft een andere reden waarom het niet lukt en maskeert dat op een eigen manier. In sommige gezinnen is een beperkte talige omgeving. Als er sprake is van een cultuur van weinig woorden, is er weinig ontwikkeling van taalgevoel, weinig interactie. Terwijl dit ontwikkelen op jonge leeftijd van groot belang is voor geletterdheid als volwassene. Om goed te kunnen signaleren is deskundigheidsbevordering nodig. Want hoe herken je laaggeletterdheid? Waar moet je op letten als professional?

In zoveel mogelijk kinderopvanglocaties en scholen willen we pedagogisch medewerkers en leerkrachten van de onderbouw handreikingen bieden om een rijk en gevarieerd taalaanbod te creëren. Bovendien willen we deze professionals uitnodigen om het educatieve partnerschap met de ouders te versterken en een brug te slaan naar de ouders. Ook willen we kennis rond dit thema inzetten op de consultatiebureaus: daar komen alle ouders.

De ouders willen we op een laagdrempelige manier verleiden om met hun kinderen te praten, te zingen, voor te lezen, te rijmen en te vertellen. En zo taal en denken te ontwikkelen in het gesprek van alledag. Met De Bibliotheek Op School en BoekStart in de kinderopvang brengen we taal dicht bij de kinderen en hun ouders. We bieden activiteiten aan voor alle kinderen en ouders. Want hoewel het in het ene gezin meer nodig blijkt dan voor het andere wat betreft taalontwikkeling, denken we dat bewust educatief partnerschap voor elk kind goed is. En dat willen we uitstralen.

In de aanpak van Laaggeletterdheid Op School is rekening gehouden met de uitgangspunten van de notitie "Aanvalsplan laaggeletterdheid Tytsjerksteradiel 2017".

Acties:

- *De gemeente financiert deels het project de Bibliotheek op school (dBos) voor alle basisscholen. Met de Bibliotheek op School slaan onderwijs, bibliotheek en gemeente de handen ineen en komt er dagelijks aandacht voor leesplezier en mediawijsheid op school én thuis. In het kader van meertaligheid aandacht geven aan meertalig materiaal;*
- *Invoeren van BoekStart op het consultatiebureau en in de kinder- en peuteropvang. Uit onderzoek blijkt dat voorlezen aan baby's en hele jonge kinderen loont: ouders die meedoen met BoekStart en hun baby al voor de leeftijd van acht maanden voorlezen, scoren hoger op taal. Al na vijftien maanden zijn er positieve effecten op de woordenschat. In het kader van meertaligheid aandacht geven aan meertalig materiaal;*

- *Aanbod vanuit Humanitas om met behulp van de inzet van vrijwilligers voorleesproject/ huiswerkbegeleiding te faciliteren;*
- *Deskundigheidsbevordering voor pedagogisch medewerkers en leerkrachten initiëren m.b.t. signaleren van laaggeletterdheid bij ouders. (Met o.a. Stichting lezen en schrijven, bibliotheken). Kennis inzetten in consultatiebureaus;*
- *Stimuleren van actief ouderschap door ouderbetrokkenheid te agenderen in het Strategisch Platform Jeugd en werkgroep Jonge Kind;*
- *Laaggeletterdheid agenderen op Strategisch Platform Jeugd.*

Dyslexie en Dyscalculie

Bij dyslexie gaat lezen, spellen en ook zelfs schrijven, gezien de leeftijd en het onderwijsniveau, veel te moeizaam, terwijl een kind wel een normale intelligentie heeft. Er is alleen sprake van dyslexie als er geen andere oorzaken zijn die de leesproblemen kunnen verklaren. Bij dyslexie kunnen zowel lees- als spellingsproblemen voorkomen, maar deze komen ook los van elkaar voor. Ongeveer 3,6% van de leerlingen heeft ernstige enkelvoudige dyslexie. 'Enkelvoudig' betekent dat er bij de leerling naast dyslexie geen sprake is van een of meer andere (leer)stoornissen.

Dyslexie kan preventief worden aangepakt bij jonge kinderen. Dit leidt tot afname van het aantal dyslexiebehandelingen waarvoor de bekostiging momenteel uit het jeugdbudget komt.

Ook voor dyscalculie geldt dat vroegtijdige onderkenning van het probleem belangrijk is. In de onderbouw van de basisschool (groep 1 en 2) wordt veel aandacht besteed aan getalbegrip en andere aspecten van voorbereidend rekenen. Gesproken wordt ook wel van 'ontluikende gecijferdheid'. Een onderdeel daarvan is 'getalbegrip'. Getalbegrip bestaat uit een aantal aspecten waaronder vergelijken (groot-klein, hoger-lager, etc.), ordenen (van klein naar groot, etc.) en tellen. Bij voorbereidend rekenen gaat het verder onder andere om het kennen en kunnen gebruiken van begrippen die bij rekenen belangrijk zijn, zoals: voor, achter, links, rechts, morgen, gisteren, zwaar, licht, vol, leeg, meer, minder. Dit wordt ook wel 'rekentaal' genoemd. De gemeente onderschrijft het belang van een preventieve aanpak in plaats van achteraf interveniëren. Hiervoor ligt een belangrijke taak bij de voorschoolse voorzieningen en de scholen zelf. De gemeente wil bijdragen aan een preventieve aanpak door een budget beschikbaar te stellen. Dit vanuit de verwachting dat preventie resulteert in minder interventie achteraf, waardoor de druk op het jeugdbudget in de toekomst lager wordt.

Acties:

- *Financiële bijdrage leveren aan schoolbesturen voor het invoeren van preventieve en effectieve interventies met betrekking tot dyslexie en dyscalculie voor 3 tot 7-jarigen. De gemeente wil hiermee bereiken dat er een omvorming plaats vindt naar preventief beleid in plaats van achteraf interveniëren;*
- *Gezamenlijk onderzoeken in de werkgroep Jonge Kind wat de indicatoren zijn voor diagnostisering van dyslexie en waarom het % gediagnosticeerde kinderen hoog is. Hoe kan dit percentage worden teruggebracht met ondersteuning en interventies in het onderwijs.*

Mediawijsheid

Aandacht voor mediawijsheid in deze tijd van digitalisering vinden we van belang. In het primair onderwijs maakt het onderdeel uit van dBos. De mediacoach die in het onderwijs komt besteedt hier aandacht aan. Temeer een reden om op alle scholen dBos locaties te realiseren. In het Voortgezet Onderwijs is aandacht voor mediawijsheid binnen het curriculum.

3.2 Wetenschap en technologie in een doorgaande lijn

In Friesland in het algemeen en zeker ook in Tytsjerksteradiel werkt en studeert een groot deel van de populatie in een technische richting. Er bevinden zich in de provincie en de gemeente ook veel technisch georiënteerde bedrijven. Om aansluiting tussen beide te houden wil de gemeente graag met ketenpartners een doorgaande ontwikkelingslijn techniek stimuleren. De gemeente heeft dit in de case van de Regiodeal Bouwen aan Ambitie opgenomen. Het beeld hierbij is dat kinderen in de voorschool en in het onderwijs met techniek opgroeien, net zoals met auto's, poppen en blokken. Een gender neutrale benadering is hierbij aandachtspunt: jongens en meisjes worden er op gelijke wijze en evenveel mee geconfronteerd, zodat ze allebei even veel kansen hebben om zich technisch te ontwikkelen. Met de ketenpartners wil de gemeente graag in gesprek over hoe je dit vorm geeft en wat ervoor nodig is om deze technische ontwikkeling bij kinderen te stimuleren. De gemeente wil aansluiten bij bestaande initiatieven, beleidswensen en initiatieven in de regio. Verbinding zoeken is het uitgangspunt.

Er zijn in de gemeente al mooie initiatieven, zoals de Talentenwerkplaats, de Technetkring Tytsjerksteradiel en KennisLabNOF.

KennisLabNOF is samen met deze partners bezig om een businessplan te maken voor de Talentenwerkplaats, om de inzet hiervan ook op langere termijn te borgen.

Talentenwerkplaats

De Talentenwerkplaats is een gemeenschappelijk goed geoutilleerd mobiel leslokaal dat uitnodigend en uitdagend is ingericht en met een (vak)docent/ leermeester langs de scholen gaat met inspirerende lessen en een leskist achterlaat passend bij het thema.

Deze mobiele Talentenwerkplaats enthousiasmeert kinderen voor wetenschap en technologie. Kinderen kunnen hun talenten ontdekken en kennismaken met huidige wetenschap en technologie en die van de toekomst. De Talentenwerkplaats daagt uit en inspireert.

Vijf schoolbesturen en Kearn werken samen aan deze inzet van de Talentenwerkplaats: Roobol, Adenium, PCBO Tytsjerksteradiel, Master Frankeskoalle en Noventa.

Door de inzet van de Talentenwerkplaats:

- Is er een vakdocent, leermeester die leerlingen 'lesgeeft' en inspireert;
- Geven we een kwaliteitsimpuls aan wetenschap en technologie en aan het onderzoekend leren;
- Worden scholen ontzorgd en de Talentenwerkplaats draagt dus bij aan werkdrukvermindering;
- Is er een gedegen aanbod dat kerndoel dekkend is;
- Leerlingen (en ouders), leerkrachten maken kennis met de nieuwste technologieën en toepassingen rondom ICT en technologie;
- Heeft duurzaamheid een plek in het aanbod aan kinderen;
- Kan door centralisatie en samenwerken (onderwijs, overheid en bedrijfsleven) hoogstaand materiaal aangeschaft worden en kan de Talentenwerkplaats up-to-date blijven;
- Is er verbinding met andere bestaande initiatieven in de regio. Technetkring met activiteiten zoals Techniek Tastbaar, Technics4U, de techniekdagen en Sterk Techniek Onderwijs (STO) waarin de aansluiting van PO-VO wordt bevorderd;
- Is de Talentenwerkplaats ook in het naschoolse aanbod in te zetten. De kans op betrokkenheid van ouders is groot. Zij hebben een belangrijke invloed op keuzeprocessen van hun kind. Ouders hebben vaak ook geen realistische beelden van wetenschap en techniek.

Technetkring Tytsjerksteradiel:

Deze kring organiseert evenementen rond techniek voor het Primair en Voortgezet Onderwijs. Bijvoorbeeld Technics4U. Ze staan in directe relatie tot het bedrijfsleven en hebben dus een sterk techniek netwerk.

KennisLabNOF:

Dit is een regionale netwerkorganisatie van PO-, VO- en MBO scholen, hogescholen, universiteiten, lokale overheden, bedrijven en instellingen. KennisLabNOF gaat voor een regio die toekomstgericht onderwijs biedt met een hoogwaardige kennisinfrastructuur. Aansluiting bij de arbeidsmarkt is het langere termijn doel. Met het ontwikkelen van innovatieve doorlopende ambitie routes stimuleren ze levenslang leren en verbeteren ze de onderwijs-arbeidsmarkt aansluiting. Thema's waaraan zij werken zijn Techniek, Digitaal en Zorg. Met verschillende partners wil KennisLabNOF experimenteerruimtes inrichten. Zorglab, Digitaalhuizen, 3D kanjers en Bouwen aan Ambitie bestaan al.

In het Strategisch Platform Jeugd komen ketenpartners bij elkaar en hier kan de regiefunctie op het programma Techniek in de doorgaande lijn vorm krijgen. Doel hiervan is om initiatieven aan elkaar te verbinden en gezamenlijke doelen te stellen.

Acties:

- *Agenderen en aansluiten bij Strategisch Platform Jeugd en werken aan een gezamenlijke ambitie;*
- *Inspiratie bijeenkomsten organiseren/deskundigheidsbevordering pedagogisch medewerkers en leerkrachten op gebied van techniek;*
- *Relatie met de Regiodeal verhelderen, inclusief budget, ondernemerschapsleren en netwerk- en facilitaire mogelijkheden benutten;*
- *Onderzoeken op welke manier goed aangesloten kan worden bij de Regiodeal, met inachtneming van het project Sterk Techniek Onderwijs Zuidoost, waar CSG Liudger en OSG Singelland bij zijn aangesloten;*
- *Kritisch beoordelen van inrichting van ruimte en gebruik van materialen in het kader van "ruimte en materialen als 3de pedagoog". Dit gaat over de wijze waarop een ruimte ingericht wordt en materialen beschikbaar zijn en hoe deze mede bepalen hoe de kinderen zich ontwikkelen op het gebied van techniek.*

3.3 Brede talentontwikkeling:

Sport en Gezondheid 0-18 jaar

Aan de samenwerking op het gebied van sport en gezondheid ligt het document "Werkplan bewegen en gezondheid basisonderwijs Tytsjerksteradiel" ten grondslag. In dit document staat verwoord hoe in samenwerking tussen schoolbesturen, GGD en gemeente beweging en gezonde leefstijl worden gestimuleerd. Programma's in de gemeente en programma's en behoeften op de scholen worden jaarlijks op elkaar afgestemd. JOGG En High Five maken hiervan onderdeel uit. Ook de kinderopvangorganisaties zijn partners in het JOGG programma.

Cultuureducatie 0-18 jaar

De scholen in Tytsjerksteradiel nemen deel aan het provinciale programma "Kultuureducatie mei Kwaliteit 2" via Keunstwurk. Dit geeft scholen de mogelijkheden om cultuuronderwijs op te nemen in hun curriculum. Kinderopvang organisaties maken geen onderdeel uit van dit programma, zowel niet wat betreft 0-4 jaar als voor de buitenschoolse activiteiten.

Op dit moment faciliteert de gemeente via het eigen cultuurbeleid muziekatieducatie op de scholen. Hiervoor is de Wâldsang de leverancier.

In het kader van een rijke leeromgeving is het wenselijk dat andere disciplines, cultuureducatie voor kinderen van 0-4 jaar en in de buitenschoolse opvang in het beleid voor cultuureducatie worden meegenomen. Wat dit precies zou moeten zijn vergt nader onderzoek. In het kader van het nieuwe beleidsplan Cultuur kan dit worden meegenomen.

Acties:

- *In Strategisch Platform Jeugd onderzoek doen naar behoeften binnen opvang en onderwijs met betrekking tot cultuureducatie en eventuele acties opnemen in het nieuwe beleidsplan Cultuur;*
- *Binnen onderwijs- en opvang begroting budget reserveren voor cultuur educatieve activiteiten.*

Inspelen op actuele ontwikkelingen

Er zijn altijd ontwikkelingen die interessant kunnen zijn voor het onderwijs- en voorschoolse opvang en die we nu nog niet kunnen voorzien. Voorbeeld is circulair onderwijs. Om op actuele onderwerpen te kunnen inspelen wordt een vrij beschikbaar budget opgenomen in de begroting van dit meerjarenbeleidsplan.

Actie:

- *Vrij te besteden budget opnemen om in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen.*

4. VERBINDING ONDERWIJS EN JEUGDZORG

We vinden het belangrijk dat ieder kind de kans krijgt om zijn talenten tot bloei te laten komen. We willen kansenongelijkheid doorbreken door middel van een goed, breed en samenhangend aanbod. Voor de optimale ontwikkeling van elk kind, staat een goede relatie tussen kind, ouder(s) en professionals voorop. Ook de verbinding tussen jeugdzorg en onderwijs wordt steeds nadrukkelijker zichtbaar. Afstemming tussen partijen is niet langer gewenst maar noodzakelijk. Loskomen van de eilanden, over de grenzen van budgetten heen kijken en kijken waar mooie initiatieven tussen jeugdzorg en onderwijs kunnen worden gerealiseerd. In dit hoofdstuk wordt vanuit het onderwijsperspectief gekeken naar mogelijke verbindingen tussen onderwijs en jeugdzorg.

4.1 “Verrassend Passend”: initiatieven tussen jeugdhulporganisaties en onderwijs

Om elk kind een passende onderwijsplek te bieden, hebben scholen een zorgplicht. Scholen werken daarin samen in een regio. Deze regionale samenwerkingsverbanden zorgen er voor dat alle scholen in de regio dezelfde basisondersteuning aanbieden. Voor meer ondersteuning kunnen kinderen op andere scholen terecht. Dit kan een nabij liggende andere basisschool zijn, die bijvoorbeeld wel als specialisatie hoogbegaafdheid heeft of een school voor speciaal (basis) onderwijs of speciaal voortgezet onderwijs. Laatstgenoemde scholen staan niet binnen onze gemeentegrenzen, dus deze groep kinderen wordt vervoerd naar scholen elders in de provincie. Steeds vaker komt de roep om kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte niet naar scholen buiten de gemeentegrenzen te vervoeren, maar waar mogelijk een specifiek aanbod in de eigen gemeente te realiseren. Zo krijgen kinderen, dicht bij huis, onderwijs en zorg op maat.

Bij de scholen leeft de wens om de hulp aan kinderen in de scholen voor basis- en voortgezet onderwijs te halen, door bijvoorbeeld medewerkers uit het gebiedsteam op de scholen te positioneren. De ervaring leert dat kinderen het snelst en best kunnen worden geholpen als belemmeringen in hun ontwikkeling vroegtijdig worden ontdekt. Dan kan beter worden voorkomen dat problemen verergeren en (dure) specialistische hulp moet worden ingezet. Preventief aan de voorkant in plaats van curatief aan de achterkant. Op steeds meer plaatsen in het land slaan gemeenten, scholen en jeugdhulporganisaties de handen ineen om dit te realiseren, zo ook in Tytsjerksteradiel. Er wordt onderzocht of het mogelijk is om binnen de gemeentegrenzen een klas voor kinderen in de basisschoolleeftijd te realiseren die een stoornis in het autisme spectrum (ASS) hebben. Ook wordt de wens van de scholen om gebiedsteammedewerkers binnen de school te positioneren nader verkend.

4.2 Kijken over de grenzen van budgetten van onderwijs en jeugdhulp heen

Onderwijs en jeugdhulp vallen onder verschillende wetten en ministeries. Organisaties hebben daardoor te maken met verschillende geldstromen. Dat maakt het vaak lastig om budgetten met betrekking tot zorg samen te voegen, goede financieringsafspraken te maken om een gezamenlijke aanpak te realiseren. Wil je nieuwe initiatieven kunnen ontwikkelen, dan is het belangrijk dat de budgetten voor onderwijs (via lumpsumfinanciering) en jeugdhulp (uit budget gemeente) “poreuze randen hebben”³. Daarmee wordt bedoeld dat je delen van de verschillende budgetten samenvoegt. Dat kan op verschillende manieren. Een manier is dat de verschillende domeinen – onderwijs, jeugdgezondheidszorg, jeugdhulp, welzijn, veiligheid – samen een budget bij elkaar brengen en dat op instellingsniveau, op de werkvloer, wordt bepaald hoe dit budget wordt besteed in het belang van kinderen en ouders. Een andere manier om budgetten in te zetten is de plek waar de hulp wordt uitgevoerd verplaatsen. Jeugdhulpverleners doen hun werk bijvoorbeeld in de school, de plek waar kinderen en ouders toch al dagelijks komen, zodat ouders en kinderen voor behandeling niet meer naar een andere plek hoeven te gaan. Succesvolle initiatieven lopen trouwens ook

---

³ Bron: brochure “Verrassend Passend” over combinatie onderwijs-jeugdmiddelen van november 2019.

een risico: je moet oppassen voor een aanzuigende werking, dus elk initiatief vergt een zorgvuldig proces vooraf. Wat van belang is voor dit soort initiatieven is dat de samenwerkende partners blijk geven van durf, motivatie en creativiteit en dat ze het belang van kinderen en hun ouders voorop stellen. Uitgangspunt is normaliseren, in gesprek zijn met elkaar, omgaan met problemen en oplossingsgericht handelen. Het doel is niet om zelf de problemen op te lossen.

Actie:

- *Met de samenwerkingspartners initiatieven onderzoeken, in gesprek zijn en pilots starten die er toe leiden dat kinderen met belemmeringen in hun ontwikkeling of speciale ondersteuningsbehoefte dicht bij huis, onderwijs en zorg op maat kunnen krijgen.*

5 OVERZICHT FINANCIËLE MIDDELEN EN INDICATIEVE BEGROTING

5.1 Overzicht financiële middelen

Voor de uitvoering van het nieuwe gemeentelijke onderwijs- en opvangbeleidsplan 2020-2024 zijn de volgende budgetten beschikbaar:

1. De geormerkte uitkering onderwijsachterstandenbeleid die de gemeente ontvangt van het Ministerie van Onderwijs en Media

Dit betreft een geormerkte doeluitkering voor onderwijsachterstandenbeleid en Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Aan deze doeluitkering zit een wettelijke uitvoeringsplicht, zoals o.a. het verhogen van het aantal uren Voorschoolse Educatie (VE) en de inzet van HBO coaches op de peuter- en kinderopvang. Maar ook het stimuleren van een taalrijke omgeving, het bevorderen van de doorgaande lijnen, de inzet van (VVE-) zorgcoördinatoren en het aanbod aan kinderen van asielzoekers vallen hieronder. De uitgangspunten voor de besteding van deze doeluitkering zijn voor vier jaar vastgesteld (2019-2022). Wel worden jaarlijks de bedragen bijgesteld op grond van viertal indicatoren:

- Opleidingsniveau van beide ouders
- Land van herkomst van de moeder
- Verblijfsduur van de moeder in Nederland
- Gemiddeld opleidingsniveau van alle moeders op school
- Schuldsanering

De hoogte van de doeluitkering wordt medebepaald door de aanwezigheid van een AZC in Burgum. Zolang het AZC in Burgum open blijft én de OAB-periode na 2022 wordt verlengd, verwachten we in dit budget niet hele grote mutaties tot 2024.

2. Gemeentelijke bijdrage ten behoeve van gemeentelijk onderwijsbeleid:

Dit betreft een bedrag van jaarlijks € 65.000,- en is gekoppeld aan de uitvoering van de huidige onderwijs- en opvangbeleidsnotitie "Diel-nimme". Vanaf augustus 2020 wordt dit budget ingezet voor de uitvoering van het nieuwe onderwijs- en opvangbeleidsplan 2020-2024.

3. Gemeentelijke bijdrage ten behoeve van peuteropvang

In deze gemeente is besloten dat alle peuters recht hebben op peuteropvang (voorheen peuterspeelzalen). De peuteropvang wordt bekostigd door de ouders middels de kinderopvangtoeslag of door de gemeente in het geval ouders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag. Wanneer het om reguliere peuteropvang gaat en geen VE-peuteropvang betreft, kan dit niet worden betaald uit de geormerkte doeluitkering voor onderwijsachterstandenbeleid en Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Voor de reguliere peuteropvang is een budget van € 451.596,- beschikbaar. Met ingang van 2021 wordt op dit budget een bezuiniging toegepast van € 100.000,-. Met deze bezuiniging kunnen we stand beleid toch nog uitvoeren, omdat de doeluitkering is verhoogd en we kosten die eerder uit de gemeentelijke bijdrage kwamen kunnen overhevelen naar de doeluitkering van het rijk.⁴

---

⁴ Foto's die in dit plan zijn opgenomen zijn afkomstig van de website Unsplash, de internetbron voor vrij te gebruiken afbeeldingen, wereldwijd gegenereerd.

5.2 Indicatieve begroting

Geormerkte doeluitkering onderwijsachterstandenbeleid

Inkomsten		€546.000,-	€546.000,-	€546.000,-	€546.000,-
Hoofdstuk	Acties:	Uitgaven 2020-2021	Uitgaven 2021-2022	Uitgaven 2022-2023	Uitgaven 2023-2024
2	3 ^e en 4 ^e dagdeel VE-peuteropvang naar 8 uur per week (uitgaande van jaarlijks 35 nieuwe VE-peuters)	€120.000,-	€123.600,-	€127.308,-	€131.127,-
2	Boekje "Opvoedtakel"	€ 3.000,-	€ 3.000,-	€ 3.000,-	€ 3.000,-
2	Uitrol VVE-thuis	€ 14.000,-	€ 14.000,-	€ 14.000,-	€ 14.000,-
2	Informatiefolder en communicatie rondom peuteropvang en VE	€ 7.500,-			
2	Ruimte voor maatwerk/spreiding VE-peuteropvanglocaties	€ 10.000,-	€ 10.000,-	€ 10.000,-	€ 10.000,-
2	Vergoeding 3 ^e en 4 ^e dagdeel VE op kinderdagopvang	€ 2.500,-	€ 2.500,-	€ 2.500,-	€ 2.500,-
2	Procesbegeleider werkgroep Jonge Kind / VVE	€ 10.000,-	€ 10.000,-	€ 10.000,-	€ 10.000,-
2	VVE-zorgcoördinatoren	€ 83.750,-	€ 86.250,-	€ 89.000,-	€ 91.670,-
2	Ureuitbreiding HBO'er op de VE-peuteropvang wordt uitgebreid met 10 uur per jaar per geïndiceerde VE-peuter	€ 28.000,-	€ 28.000,-	€ 28.000,-	€ 28.000,-
2	Overleguren faciliteren voor pedagogisch medewerkers in de opvang t.b.v. het verstevigen doorgaande lijn peuteropvang/kinderdagopvang en basisscholen, 10 uur per peuteropvang/kinderdagopvang (21 x 400,-)	€ 8.400,-	€ 8.400,-	€ 8.400,-	€ 8.400,-
3	Pilot dBos op VMBO	€ 12.042,-	€ 12.042,-	€ 12.042,-	€ 12.042,-
3	DBos op basisscholen	€ 50.000,-	€ 50.000,-	€ 50.000,-	€ 50.000,-
3	BoekStart op consultatiebureau	€ 14.260,-	€ 14.260,-	€ 14.260,-	€ 14.260,-
3	Boekstart in kinder- en peuteropvang	€ 38.000,-	€ 38.000,-	€ 38.000,-	€ 38.000,-
3	Deskundigheidsbevordering voor pedagogisch medewerkers en leerkrachten m.b.t. signaleren laaggeletterdheid bij ouders	€ 2.000,-	€ 2.000,-	€ 2.000,-	€ 2.000,-
3	Humanitas (voorleesproject/huiswerkbegeleiding)	€ 3.500,-	€ 3.500,-	€ 3.500,-	€ 3.500,-

2	AZC peuteropvang wordt VE-peuteropvang (indexering 3%)	€ 90.000,-	€92.700,-	€ 95.481,-	€ 98.345,-
2	Inzet coördinator NT2 op AZC school Papilio t.b.v. ondersteunen leerlingen bij uitstroom naar reguliere scholen (indexering 3%)	€ 20.000,-	€ 20.600,-	€ 21.218,-	21.854,-
2	Pilot taalontwikkeling AZC peuteropvang i.s.m. bibliotheek	€ 5.969,-	€ 5.969,-	€ 5.969,-	€ 5.969,-
4	Preventieve pilots onderzoeken en starten die leiden naar onderwijs thuis nabij en zorg op maat (passend onderwijs)	€ 22.500,-	€ 22.500,-	€ 22.500,-	€ 22.500,-
Uitgaven		€ 545.421,-	€ 547.321,-	€557.178,-	€567.167,-

Gemeentelijke bijdrage ten behoeve van gemeentelijk onderwijsbeleid

Inkomsten		€ 65.000,-	€ 65.000,-	€ 65.000,-	€ 65.000,-
Hoofdstuk	Acties:	Uitgaven 2020-2021	Uitgaven 2021-2022	Uitgaven 2022-2023	Uitgaven 2023-2024
3	Schrijversfestival Voortgezet Onderwijs	€ 6.000,-	€ 6.000,-	€ 6000,-	€ 6.000,-
3	Bijdrage voor invoeren preventieve en effectieve interventies m.b.t. dyslexie en dyscalculie voor 3 tot 7-jarigen	€ 15.000,-	€ 15.000,-	€ 15.000,-	€ 15.000,-
3	Inspiratiebijeenkomsten/ deskundigheidsbevordering pedagogisch medewerkers en leerkrachten op gebied techniek	€ 4.000,-	€ 4.000,-	€ 4.000,-	€ 4.000,-
3	Cultuur educatieve activiteiten	€ 15.000,-	€ 15.000,-	€ 15.000,-	€ 15.000,-
3	Budget voor meertaligheid	€ 15.000,-	€ 15.000,-	€ 15.000,-	€ 15.000,-
3	Reservering voor actuele ontwikkelingen	€ 10.000,-	€ 10.000,-	€ 10.000,-	€ 10.000,-
Uitgaven		€ 65.000,-	€ 65.000,-	€ 65.000,-	€ 65.000,-

Gemeentelijke bijdrage reguliere peuteropvang

Inkomsten		€ 450.000,-	€ 350.000,-	€ 350.000,-	€ 350.000,-
Hoofdstuk	Acties:	Uitgaven 2020-2021	Uitgaven 2021-2022	Uitgaven 2022-2023	Uitgaven 2023-2024
2	1 ^e en 2 ^e dagdeel VE/ reguliere peuteropvang voor ouders zonder recht op KOT naar 8 uur per week	€ 210.000,-	€ 214.200,-	€218.484,-	€222.853,-
2	Extra vergoeding voor ouders met recht op KOT	€ 150.000,-	€ 150.000,-	€ 150.000,-	€ 150.000,-
	Reservering onvoorziene uitgaven	€ 90.000,-			
Uitgaven		€ 450.000,-	€ 364.200,-	€ 368.484,-	€ 372.853,-

Bijlage 1: Korte evaluatie van het rapport “Toekomstbestendige spreiding van kindvoorzieningen”

Demografische krimp raakt de komende jaren zeker de gemeenten in het noorden van Nederland. Gemeenten worden geconfronteerd met demografische veranderingen, zoals een dalend inwonersaantal, vergrijzing en ontgroening. Eén voor één ontwikkelingen die voor gemeenten en dorpen tot nieuwe vraagstukken leiden. Dit geldt ook voor de dorpen in de gemeente Tytsjerksteradiel. In een aantal dorpen staat door ontgroening en hiermee de afnemende leerlingenaantallen het voortbestaan van de basisscholen en de andere aanwezige kindvoorzieningen (peuterspeelzaal, kinderdagopvang en buitenschoolse opvang) onder druk. Deze druk wordt onder andere ervaren op het gebied van het behoud van de onderwijskundige- en pedagogische kwaliteit, financiën en een toenemende druk op de medewerkers. De gemeente Tytsjerksteradiel hecht veel waarde aan goede kindvoorzieningen in haar gemeente waar kinderen in de leeftijd van 0 tot 12 jaar gedurende de dag kunnen komen om te leren, spelen, ontwikkelen, ontmoeten en ontspannen. Deze ontwikkelingen zijn voor de kernpartners dan ook de reden geweest om een aantal jaren geleden een onderzoek uit te voeren naar de wijze waarop een evenwichtige spreiding van de kindvoorzieningen in de gemeente optimale ontwikkelingskansen kan bieden aan kinderen. Dit zodat de kinderen een volwaardige plek in de maatschappij en op de arbeidsmarkt kunnen verwerven. De uitkomsten van dit onderzoek zijn opgenomen in het rapport “Toekomstbestendige spreiding van kindvoorzieningen”. Dit rapport dateert uit 2016, maar de hierin beschreven ontwikkelingen zijn nog steeds actueel.

Uitgezonderd de Trynwâlden zijn in alle dorpen met de betrokken partijen rondetafelgesprekken gevoerd. In de Trynwâlden zijn de dorpen Oentsjerk, Gytsjerk, Aldtsjerk, Mûnein en Wyns als regio betrokken. Hierdoor hebben er niet in elk dorp afzonderlijk gesprekken plaatsgevonden, maar hebben deze plaatsgevonden met alle dorpen samen.

Alle rondetafelgesprekken hebben uiteindelijk geleid tot toekomstscenario's per dorp en de Trynwâlden als regio. Vanaf mei 2017 is uitvoering gegeven aan deze scenario's door middel van fusies en ontwikkeling van Integrale Kind Concepten. Een korte rondgang langs de diverse scenario's leidt anno 2020 tot de volgende stand van zaken:

Scenario Burgum: “Handhaven van de individuele scholen in Burgum en het verder opzetten van samenwerking met kernpartners”

Stand van zaken: dit is een continu proces

Scenario Earnewâld: “Handhaven van de individuele school in Earnewâld en het opzetten van samenwerking met kernpartners”

Stand van zaken: de afgelopen jaren is gewerkt aan het verder versterken van de samenwerking tussen de kindvoorzieningen. Het gezamenlijk formuleren van een inhoudelijke koers maakt hier onderdeel van uit.

Scenario Eastermar: “Het zoveel mogelijk clusteren van de aanwezige kindvoorzieningen met het in ieder geval toewerken naar één basisschool in Eastermar”

Stand van zaken: dit scenario is met ingang van het schooljaar 2018-2019 gerealiseerd. Beide scholen zijn per 1-8-2018 samengevoegd tot een nieuwe identiteitsrijke ontmoetingschool: De Twirre.

Scenario Garyp: “Handhaven van de school in Garyp en het opzetten van samenwerking met kernpartners”

Stand van zaken: *in het dorp wordt vanuit de gedachte Integraal Kind Concept samengewerkt tussen de kernpartners (school, kinderopvang, peuteropvang).*

Scenario Hurdegaryp: "Handhaven van de individuele scholen in Hurdegaryp en het opzetten van samenwerking met kernpartners"

Stand van zaken: de scholen werken samen met de kernpartners aan de ontwikkeling van een Integraal Kindcentrum.

Scenario Jistrum: "Tijdens het tweede rondetafelgesprek heeft men in Jistrum aangegeven nog niet te willen kiezen voor een scenario. Op basis van de conclusies uit rondetafelgesprekken lijkt het zoveel mogelijk clusteren van de kindvoorzieningen met het op termijn toewerken naar één basisschool in Jistrum een mogelijkheid voor de toekomst" *Stand van zaken: er zijn gesprekken opgestart om in Jistrum toe te werken naar één basisschool. Deze gesprekken hebben ertoe geleid dat er met ingang van het schooljaar 2019-2020 de beide basisscholen zijn samengevoegd tot een nieuwe identiteitsrijke ontmoetingsschool: Bernemienskip de Greide.*

Scenario Noardburgum: "Handhaven van de individuele scholen in Noardburgum en het opzetten van samenwerking met kernpartners"

Stand van zaken: de afgelopen jaren hebben de beide scholen de samenwerking opgezocht. Dit heeft ertoe geleid dat er met ingang van het schooljaar 2019-2020 de beide basisscholen zijn samengevoegd tot een nieuwe identiteitsrijke ontmoetingsschool: De Klimstien.

Scenario Ryptsjerk: "Op basis van de startbespreking en het rondetafelgesprek lijkt het voor Ryptsjerk nog te vroeg om al een keuze te maken in een scenario. Bij zowel de school, de ouders als het dorp, is het besef aanwezig dat organisatorische, financiële en onderwijskundige aspecten om veranderingen vragen. Het op langere termijn in stand houden van de school is hiermee dan ook al een onderwerp van gesprek in het dorp"

Stand van zaken: het in standhouden van de school in het dorp is nog volop onderwerp van gesprek. Vanuit het dorp bestaat de wens om de school in stand te houden.

Scenario Sumar: "Handhaven van de individuele school in Sumar en het opzetten van samenwerking met kernpartners"

Stand van zaken: de bestaande scholen zijn al met ingang van het schooljaar 2015/2016 gefuseerd tot één ontmoetingsschool. Momenteel wordt hard gewerkt aan de inhoudelijke samenwerking vanuit de IKC-gedachte.

Scenario Suwâld: "Handhaven van de individuele school in Suwâld en het opzetten van samenwerking met kernpartners"

Stand van zaken: de school is in ontwikkeling als IKC. Er is een duurzame samenwerking met twee kinderopvangorganisaties, die na de verbouwing beide intrek nemen in het gebouw van de school.

Scenario Trynwâlden: De Trynwalden zijn al langer gebied van onderzoek naar effecten van de krimp en de vorming van Integrale Kind Centra (IKC's). In 2016 is er, onder leiding van de gemeente, een groot onderzoek geweest door bureau BCN. Verschillende scenario's zijn toen beschreven. Dit heeft, door verschillende omstandigheden, toen niet tot resultaten geleid.

Stand van zaken: Omdat de krimp in leerlingenaantallen doorzet en de visie op het ontwikkelen van Integrale Kind Centra, zowel bij de gemeente als bij de schoolbesturen niet is veranderd, hebben de beide schoolbesturen en Kinderwoud Kinderopvang eind 2019 de hoofden bij elkaar gestoken. Medio 2020 worden de eerste uitkomsten verwacht van deze besprekingen. De gemeente, de

scholen, de kinderopvang, de omgeving en schoolvertegenwoordigers zijn en worden hierbij goed betrokken.

Scenario Tytsjerk: "Het zoveel mogelijk clusteren van de aanwezige kind voorzieningen met het in ieder geval toewerken naar één basisschool in Tytsjerk"

Stand van zaken: de bestaande scholen zijn met ingang van het schooljaar 2018-2019 gefuseerd tot een nieuwe identiteitsrijke ontmoetingschool: De Romte. Plannen voor een IKC zijn in ontwikkeling.

Bijlage 2: toelichting op Doelgroep definitie

De indicatoren⁵ van het CBS voor de berekening van de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid per gemeente worden vertaald in de doelgroep definitie. De beleidsdoelstelling van deze uitkering is: het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden in de Nederlandse taal, het voorkomen van segregatie en het bevorderen van integratie. De doelgroep definitie wordt door verwijzers gebruikt om peuters te indiceren voor VVE. De gemeente Tytsjerksteradiel en de gemeente Achtkarspelen hebben gezamenlijk op grond van de nieuwe indicatoren van het CBS een doelgroep definitie geformuleerd. Met ingang van 1 augustus 2020 luidt de doelgroep definitie van de gemeente als volgt:

Criterium 1: Kenmerken ouders: opleidingsniveau, taalniveau en achtergrond:

- a) Eén of beide ouders/verzorgers heeft een opleiding genoten op maximaal het volgende niveau: lbo/vbo, praktijkonderwijs of vmbo basis- of kader beroepsgerichte leerweg, lts, leao;
- b) Eén of beide ouders/verzorgers in het gezin spreekt overwegend een andere taal dan het Nederlands/Fries;
- c) Het betreft een kind uit een vluchtelingengezin, een gezin in een inburgeringstraject en/of een nieuwkomers gezin;
- d) Het land van herkomst van de moeder is anders dan Nederland¹
- e) Het aantal jaren dat de moeder in Nederland verblijft
- f) Eén of beide ouders is laaggeletterd.

Toelichting

¹Voor land van herkomst kan gebruik worden van de CUMI indicatie, zoals deze in het onderwijs gebruikt wordt: het CBS wijst een CUMI (Culturele Minderheid) indicatie toe in het onderwijs, indien de moeder afkomstig is uit één van de volgende landen:

CUMI-indicaties volgens huidige regeling

Onder de huidige regeling registreren scholen zelf hoeveel leerlingen tot een culturele minderheid behoren. Daarbij moeten de scholen bepalen of leerlingen aan één van de volgende criteria voldoen:

1. Behoort tot een Molukse bevolkingsgroep;
  2. Ten minste één van de ouders/voogden is afkomstig uit Griekenland, Italië, (voormalig) Joegoslavië, Kaapverdië, Marokko, Portugal, Spanje, Tunesië of Turkije;
  3. Ten minste één van de ouders/voogden is afkomstig uit Suriname, Aruba of de Nederlandse Antillen;
  4. Ten minste één van de ouders/voogden is afkomstig uit een ander, niet-Engelstalig land buiten Europa, met uitzondering van Indonesië;
  5. Ten minste één van de ouders/voogden is door de minister van Justitie als vreemdeling toegelaten op grond van artikel 15 van de Vreemdelingenwet.
1. Behoort tot een Molukse bevolkingsgroep;
  2. Ten minste één van de ouders/voogden is afkomstig uit Griekenland, Italië, (voormalig) Joegoslavië, Kaapverdië, Marokko, Portugal, Spanje, Tunesië of Turkije;
  3. Ten minste één van de ouders/voogden is afkomstig uit Suriname, Aruba of de Nederlandse Antillen;
  4. Ten minste één van de ouders/voogden is afkomstig uit een ander, niet-Engelstalig land buiten Europa, met uitzondering van Indonesië;

---

⁵ De nieuwe indicatoren zijn: het opleidingsniveau van beide ouders, het herkomstland van de moeder, de verblijfsduur van de moeder in Nederland, het gemiddelde opleidingsniveau van alle moeders op school, of de ouders al dan niet in de schuldsanering zitten.

5. Ten minste één van de ouders/voogden is door de minister van Justitie als vreemdeling toegelaten op grond van artikel 15 van de Vreemdelingenwet.
Indien dit het geval is, komen de betreffende kinderen in aanmerking voor een CUMI-indicatie.

Criterium 2: Zorgen over factoren in de directe omgeving van een kind

Het betreft een kind uit een gezin met geconstateerde risicofactor(en) op basis van het DMO-protocol (een gespreksprotocol gericht op gezins- en omgevingsfactoren die de psychosociale ontwikkeling van jonge kinderen beïnvloeden en ontwikkeld in opdracht van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (DMO) van Amsterdam);²

Het betreft een kind uit een gezin dat in de schuldsanering zit of waarvan bekend is dat het financiële problemen heeft;

Het betreft een kind uit een gezin waar ouder(s)/verzorger(s) deelnemen aan het programma “stevig ouderschap”.

Toelichting:

²DMO-protocol brengt de brede opvoedingscontext in kaart en de beleving van de ouder met betrekking tot: competentie ouder, rol partner, sociale steun, obstakels en welbevinden kind.

Criterium 3: Niveau ontwikkeling kind: VVE ontwikkelingsgebieden Taal, Sociaal Emotioneel en Motoriek

Risico op ontwikkelingsachterstand bij het kind op basis van RIVM omgevingsanalyse

Het betreft een kind met een taalachterstand op basis van de uitkomst van het Van Wiechen onderzoek.

Pre-rekenvaardigheden worden in de indicatie niet meegenomen. Er is geen methodiek om bij het hele jonge kind problemen hiermee goed te signaleren en als gevolg daarvan het kind te indiceren.

w
a
o m
g
r
t h
f n
j
b
s
e
g
e